

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Irena Tichá

ÚVĚR

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Petr Liška, LL.M., Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 10. března 2016

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 10. března 2016

Irena Tichá

Poděkování:

Děkuji panu doc. JUDr. Petru Liškovi, LL.M., Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce za cenné připomínky při konzultacích.

Obsah

Seznam použitých zkratk	3
Úvod	4
1. Pojem úvěru, smlouva o úvěru	6
1.1. Pojem úvěru	6
1.2. Právní prameny smlouvy o úvěru	7
1.3. Obecná charakteristika smlouvy o úvěru	8
1.4. Srovnání úvěru a zápůjčky	9
1.5. Banka jako úvěrující	12
1.6. Členění úvěrů	14
2. Jednotlivé otázky smlouvy o úvěru	17
2.1. Forma smlouvy	17
2.2. Smluvní strany	17
2.3. Měna úvěru	19
2.4. Účel úvěru	20
2.5. Úroky	21
2.5.1. Výše úroku	22
2.5.2. Úroky z prodlení	26
2.6. Poskytnutí a čerpání úvěru	27
2.7. Splácení úvěru	30
2.7.1. Placení úroků	32
2.7.2. Předčasné splacení úvěru	33
2.8. Zajištění dluhu	34
2.9. Zesplatnění úvěru	37
2.10. Zánik závazku ze smlouvy o úvěru	39
2.10.1. Splnění	39
2.10.2. Výpověď	40
2.10.3. Odstoupení	40
2.11. Obchodní podmínky	42
2.11.1. Změny obchodních podmínek	44
2.11.2. Překvapivá ustanovení	46
2.12. Smlouvy uzavírané adhezním způsobem	46

3. Spotřebitelský úvěr	49
3.1. Právní prameny	49
3.2. Spotřebitelský úvěr v současné úpravě	50
3.2.1. Forma a obsah smlouvy o spotřebitelském úvěru.....	52
3.2.2. Informační povinnosti věřitele.....	56
3.3. Navrhovaná úprava spotřebitelského úvěru.....	60
3.3.1. Spotřebitelské úvěry na bydlení.....	63
Závěr	66
Seznam použité literatury	68
Monografie	68
Odborné články	70
Internetové zdroje.....	70
Judikatura	71
Příloha	72
Resumé: Úvěr.....	74
Abstract: Credit.....	75
Klíčová slova	76
The Keywords.....	76

Seznam použitých zkratek

BankZ	zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů
CCD	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008, o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS
ČNB	Česká národní banka
DevZ	zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů
DluhZ	zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů
MCD	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010
ObčZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění
č. 40/1964 Sb.	pozdějších předpisů
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
SpotřÚZ	zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
vl.n.z. o	Sněmovní tisk 679/0 (7. volební období, od 2013)
SpotřÚ, Návrh	Vládní návrh zákona o spotřebitelském úvěru ze dne 22. prosince 2015

Úvod

Úvěr je jedním z nejdůležitějších nástrojů moderní ekonomiky, úvěrová aktivita má přitom rozsáhlé makroekonomické i mikroekonomické vlivy. Pomocí úvěrů se distribuují volné peněžní prostředky od poskytovatelů úvěrů, tedy vlastníků peněžních prostředků, kteří momentálně tyto peněžní prostředky nepotřebují na jiné účely a zároveň získají určité zhodnocení svých peněz díky úrokovým příjmům, k příjemcům úvěrů, kteří naopak volné peněžní prostředky k dispozici nemají (nebo je pro ně výhodnější si je půjčit), a zároveň mají určitý záměr, na jehož realizaci získané peněžní prostředky využijí. Díky úvěrům tak mohou své záměry a potřeby realizovat podnikatelé, domácnosti, ale i státy a municipality, čímž je podporována celková hospodářská aktivita, hospodářský růst a zaměstnanost. Z makroekonomického pohledu mají úvěry zásadní vliv na tvorbu peněz díky multiplikačnímu efektu. Přerozdělování (redistribuce) peněžních prostředků přitom probíhá buď přímou interakcí mezi poskytovateli a příjemci úvěru, častěji ale probíhá prostřednictvím bank a dalších finančních institucí. Vzhledem k širokému používání úvěrového financování je tak právní úprava smlouvy o úvěru zásadní problematikou.

Cílem práce je analýza právní úpravy smlouvy o úvěru obsažená v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku, a dále také vybrané otázky právní úpravy spotřebitelského úvěru a její připravované změny. Při analýze právní úpravy vycházím z literatury především vztahující se ke smlouvě o úvěru po rekodifikaci soukromého práva a aplikovatelné judikatury, a používám především metodu analytickou, komparativní a deduktivní. Vzhledem k nedávné rekodifikaci soukromého práva vyvstávají i některé sporné otázky, které dosud nebyly vyřešeny.

V první kapitole práce vymezuji obecně pojem úvěru, charakterizuji smlouvu o úvěru, její právní prameny a srovnávám ji se smlouvou o zápůjčce, pojednávám o bankách jako poskytovatelích úvěrů a členění úvěrů.

Druhá kapitola je nerozsáhlejší a je věnována jednotlivým otázkám smlouvy o úvěru. Zde se nejprve zabývám formou a stranami smlouvy o úvěru, měnou a účelem úvěru, a dále úpravou úroků a úroků z prodlení, čerpání a splácení úvěru. Neopomím související problematiku obchodních podmínek, smluv uzavíraných adhezním způsobem a obecně nastiňuji také problematiku zajištění úvěru.

Třetí kapitola je pak věnována spotřebitelskému úvěru, kromě platné právní úpravy se zde zabývám i vybranými změnami, které přináší Směrnice 2014/17/EU o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení (MCD), respektive její připravovaná transpozice do českého právního řádu ve znění Vládního návrhu zákona o spotřebitelském úvěru. Vzhledem k omezenému rozsahu této práce se ale blíže věnuji jen vybraným otázkám úpravy spotřebitelských úvěrů.

1. Pojem úvěru, smlouva o úvěru

1.1. Pojem úvěru

Úvěr je pojmem právním, ale také ekonomickým. Z obecného pohledu úvěr v subjektivním smyslu znamená „*důvěru v někoho, že svým hospodářským závazkům dostojí*“.¹ V objektivním smyslu je to pak „*poměr, který vzchází mezi dvěma osobami, převede-li jedna z nich nějaké statky na druhou za slib budoucí úplaty (vrácení, zaplacení)*.“²

Literatura rozlišuje z ekonomického hlediska dva základní typy úvěru, jedním je obchodní úvěr, také označovaný jako dodavatelský nebo zbožový úvěr, jehož podstatou je časový rozdíl mezi plněním (např. převzetím zboží) a protiplněním (zaplacením ceny).³ Jedná se tedy vlastně o odložení zaplacení ceny, kdy dodavatel zboží odevzdá odběrateli a umožní mu, aby cenu zaplatil až po určité době.⁴ Druhým typem je finanční úvěr, který je vývojově mladší a zboží zde nahrazují peníze, jeden subjekt zde odevzdává do dispozice druhého subjektu peněžní prostředky s tím, že ten mu je po určité době vrátí a současně také zaplatí úroky.⁵ Právní definici úvěru vyhovuje pouze finanční úvěr, obchodním úvěrem se tedy dále zabývat nebudu. Pojem úvěr je vymezen v několika právních předpisech.

V zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku (dále „OZ“ nebo „občanský zákoník“) není pojem úvěru přímo vymezen, jeho ustanovení § 2395 rovnou vymezuje smlouvu o úvěru, nicméně z tohoto ustanovení můžeme dovodit, že úvěr podle OZ představuje závazek, ve kterém se jedna smluvní strana zavazuje k poskytnutí peněžních prostředků do

¹ *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. Fotoreprint původního vydání z roku 1907. Praha: Argo, 2002, s. 268.

² Tamtéž.

³ LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Smlouva o úvěru*. In: ŠTENGLOVÁ Ivana (ed.) *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 225.

⁴ GRŮŇ, Lubomír. *Finanční právo a jeho instituty*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2006. Vysokoškolské právní učebnice, s. 270.

⁵ Tamtéž.

sjednané částky, a druhá smluvní strana se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.

Další vymezení můžeme nalézt v § 1 odst. 2 písm. b) zákona č. 21/1992 Sb., o bankách (dále „BankZ“), kde je stanoveno, že úvěrem se rozumí „*v jakékoliv formě dočasně poskytnuté peněžní prostředky*“.

Dále je úvěr definován v ustanovení § 1, písm. h) zákon č. 219/1995 Sb., devizového zákona (dále „DevZ“) takto: finančním úvěrem je „*poskytnutí peněžních prostředků v české nebo v cizí měně, se kterým je spojena povinnost k jejich vrácení v peněžní formě; za finanční úvěr se považuje i peněžní půjčka, hypoteční úvěr, spotřebitelský úvěr, finanční leasing*“.

Tyto zákonné definice se shodují v tom, že úvěr je dočasným (návrtným) poskytnutím peněžních prostředků. Liší se pak v tom, že v definici úvěru v OZ je navíc stanovena povinnost zaplatit úroky. Sjednání úroků přitom patří mezi podstatné náležitosti smlouvy o úvěru, a pokud by úroky nebyly sjednány, nejednalo by se vůbec o smlouvu o úvěru, ale o zápůjčku či nepojmenovanou smlouvu (blíže podkapitola 1.4. Srovnání úvěru a zápůjčky). Z ekonomického hlediska, a z hlediska definice BankZ a DevZ bychom však takový kontrakt stále považovali za úvěr.

1.2. Právní prameny smlouvy o úvěru

Základním právním pramenem smlouvy o úvěru je občanský zákoník, smlouva o úvěru je upravena v jeho ustanoveních § 2395 až 2400 OZ. Systematicky je úprava zařazena do části čtvrté - Relativní majetková práva, hlava II – Závazky z právních jednání, díl 2 - Přenechání věci k užití jinému, oddíl 7 - Úvěr. Úvěr patří mezi závazky z právního jednání, další ustanovení, která dopadají na smlouvu o úvěru, jsou tedy kromě vlastní úpravy úvěru v § 2395 až 2400 také ustanovení hlavy I části čtvrté OZ, která upravuje všeobecná ustanovení o závazcích. Úprava úvěru je vůči úpravě obsažené v hlavě I části čtvrté OZ úpravou speciální, takže pro otázky neupravené v § 2395 až 2400 OZ použijeme ustanovení § 1721 až 2054 OZ. To se bude týkat zejména otázek vzniku, obsahu,

změny a zániku závazků, uzavírání smlouvy nebo otázek zajištění a utvrzení dluhu, a také úroků. V případě kontokorentního úvěru použijeme také ustanovení OZ o smlouvě o účtu, kde je v § 2665 kontokorentní úvěr vymezen.

Dalším právním pramenem je zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, který upravuje úvěry spotřebitelské, blíže kapitola 3. Spotřebitelský úvěr.

1.3. Obecná charakteristika smlouvy o úvěru

Smlouva o úvěru je vymezena v ustanovení § 2395 OZ jako závazek úvěrujícího poskytnout úvěrovanému na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky a závazek úvěrovaného poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky. Z tohoto ustanovení můžeme tedy dovodit, jaké jsou podstatné náležitosti smlouvy o úvěru. Jedná se o:⁶

- i. povinnost úvěrujícího poskytnout úvěrovanému na jeho žádost a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky,
- ii. povinnost úvěrovaného poskytnuté peněžní prostředky vrátit,
- iii. povinnost úvěrovaného zaplatit úvěrujícímu úroky.

Kromě uvedených náležitostí musí také smlouva identifikovat smluvní strany (úvěrujícího a úvěrovaného). Pro vznik smlouvy o úvěru tedy postačí shodný projev vůle smluvních stran o podstatných náležitostech smlouvy, předání peněžních prostředků není pro vznik smlouvy nutný, jedná se tedy o smlouvu konsensuální.⁷ Jelikož se obě smluvní strany v průběhu trvání smlouvy dostávají do pozice věřitele i dlužníka, jedná se o smlouvu synallagmatickou. Do doby, kdy povinnost úvěrujícího poskytnout úvěrovanému peněžní prostředky není splněna, je úvěrující v postavení dlužníka a úvěrovaný v postavení věřitele. Poté, co je úvěr

⁶ LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 126.

⁷ LOCHMANOVÁ, Ludmila. Smlouva o úvěru. In ŠTENGLOVÁ Ivana (ed.) *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 227.

čerpán, se úvěrovaný dostává do postavení dlužníka a úvěrující se stává věřitelem. Smlouva o úvěru patří mezi úplatné kontrakty, kdy úplatu za dočasné poskytnutí peněžních prostředků představuje úrok.⁸

Dalšími nepodstatnými náležitostmi úvěrové smlouvy, které ale již smlouva nemusí obsahovat, budou nejčastěji sjednání výše úroků a způsob úročení, sjednání podmínek čerpání úvěru a splácení úvěru, účel úvěru, zajištění úvěru, poplatky, které je úvěrovaný povinen úvěrujícímu zaplatit, sankce za porušení povinností atd.⁹

1.4. Srovnání úvěru a zápůjčky

Z ostatních typizovaných kontraktů upravených OZ má k úvěru nejbližší zápůjčka. Zápůjčka je upravena v ustanovení § 2390 až 2394 OZ. Úprava smlouvy o zápůjčce v OZ přitom navazuje na úpravu smlouvy o půjčce upravené v ustanovení § 657 a 658 ObčZ.¹⁰ OZ se vrací k tradičnímu označení tohoto kontraktu jako zápůjčky, jak byl označován v obecném občanském zákoníku z roku 1811.¹¹ Bylo také opuštěno označení smluvních stran jako věřitele a dlužníka, a nadále budou strany označovány jako zapůjčitel a vydlužitel.

Podstatnými náležitostmi smlouvy o zápůjčce je:¹²

- i. přenechání zastupitelné věci zapůjčitelem vydlužiteli tak, aby ji užil podle libosti, a
- ii. povinnost vydlužitele po čase vrátit zapůjčiteli věc stejného druhu.

⁸ BÁNYAIOVÁ, Alena. In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 1497-1498.

⁹ LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 127.

¹⁰ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Důvodová zpráva k NOZ: konsolidovaná verze* [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>, s. 515.

¹¹ MAREK, Karel. *K úvěru a zápůjčce* [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-uveru-a-zapujcce?browser=full>.

¹² LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 135.

Předmětem zápůjčky je tedy dočasné přenechání zastupitelné věci jinému, mezi zastupitelné věci patří i peněžní prostředky¹³. Na rozdíl od úvěru však předmětem zápůjčky může být i jiná zastupitelná věc, než peněžní prostředky. Zápůjčku tedy můžeme rozdělit na peněžitou a nepeněžitou.¹⁴

Z ustanovení § 2392, odst. 1 věta první OZ, která zní: „*Při peněžité zápůjčce lze ujednat úroky.*“ také vyplývá další odlišnost zápůjčky od úvěru, a to že může sjednána jako bezúročná, tak i úročená. Úroky totiž lze sjednat, ale není to nutné. U nepeněžité zápůjčky pak může být místo úroků sjednáno plnění přiměřeného většího množství nebo věcí lepší jakosti, ale téhož druhu.¹⁵ Proto literatura uvádí, že pokud by ve smlouvě označené jako smlouva o úvěru nebyly sjednány úroky (což je podstatnou náležitostí smlouvy o úvěru) posuzovala by se pravděpodobně jako smlouva o zápůjčce.¹⁶

Odlišností je i to, že smlouva o úvěru je smlouvou konsensuální, zatímco smlouva o zápůjčce je smlouvou reálnou. Vyplývá to již ze samotné dikce ustanovení § 2395 OZ upravující smlouvu o úvěru: „*Smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky...*“, kdy je tedy sjednáván závazek poskytnout peněžní prostředky v budoucnosti. Oproti tomu ustanovení § 2390 OZ upravující smlouvu o zápůjčce stanoví: „*Přenechali zapůjčitel vydlužiteli zastupitelnou věc tak, aby ji užil podle libosti a po čase vrátil věc stejného druhu, vznikne smlouva o zápůjčce.*“ V tomto případě tedy smlouva vzniká až okamžikem přenechání věci zapůjčitelem vydlužiteli. Reálnou povahu prisuzovala judikatura i smlouvě o půjčce.¹⁷

¹³ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA, Michaela ZUKLÍNOVÁ a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 377.

¹⁴ Ustanovení § 2392 OZ.

¹⁵ Ustanovení § 2392, odst. 2 OZ.

¹⁶ Např. BĀNYAIOVÁ, Alena. In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 1498. Dále ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 704.

¹⁷ Např. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. října 2012, sp. zn. 33 Cdo 3912/2010: „*Smlouva o půjčce má reálnou (nikoliv jen konsensuální) povahu; vznik*

Přestože smlouva o úvěru má povahu konsensuální a smlouva o zápůjčce povahu reálnou, i v případě úvěru mohou být peněžní prostředky předány před nebo při podpisu smlouvy o úvěru, tedy nikoli až na žádost úvěrovaného. Pokud budou dodrženy ostatní náležitosti smlouvy o úvěru, nebude přenechání peněžních prostředků již při podpisu smlouvy znamenat, že se jedná o zápůjčku a nikoli o úvěr.¹⁸ Jelikož zápůjčka dřívější půjčce odpovídá, můžeme zmíněnou judikaturu aplikovat i na zápůjčku.¹⁹

Přestože se v této práci podrobněji zápůjčkou zabývat nebudu, je důležité poznamenat, že peněžitá zápůjčka také vyhovuje definici úvěru dle ustanovení § 1, odst. 2, písm. b BankZ, podle které se úvěrem rozumí dočasně poskytnuté peněžní prostředky v jakékoliv formě a také definici úvěru obsažené v DevZ. Obdobně může peněžitá zápůjčka splňovat definici spotřebitelského úvěru, jelikož spotřebitelským úvěrem se dle ustanovení § 1 SpotřÚZ rozumí: „...odložená platba, půjčka, úvěr nebo jiná obdobná finanční služba poskytovaná nebo přislíbená spotřebiteli věřitelem, nebo zprostředkovatelem.“ Z působnosti SpotřÚZ jsou však vyňaty zápůjčky poskytnuté bezúročně a bezúplatně.²⁰ Stejně bude

právního vztahu z půjčky předpokládá nejen smluvní ujednání stran, ale i skutečné odevzdání (slovy zákona přenechání) předmětu půjčky (předání peněz nebo bezhotovostní převod smluvené částky). Jinak řečeno, ke smlouvě o půjčce nedochází (a právní vztah z půjčky nevzniká) jen na základě dohody stran (účinným přijetím návrhu na uzavření smlouvy), ale až skutečným odevzdáním předmětu půjčky dlužníkovi.“

¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2011, sp. zn. 29 Cdo 780/2010 „Z ustanovení § 500 odst. 1 obch. zák. ve spojení s § 501 odst. 1 obch. zák. sice plyne, že smluvní strany jsou oprávněny ve smlouvě sjednat konkrétní dobu (lhůtu), kdy je dlužník oprávněn poskytnutí předmětu úvěru po věřiteli žádat, přičemž věřitel je v takovém případě povinen dané peněžní prostředky dlužníkovi poskytnout. Výkladem výše uvedených ustanovení však nelze dle názoru Nejvyššího soudu dospět k závěru, podle něhož by doba poskytnutí předmětu úvěru nemohla být sjednána k okamžiku podpisu smlouvy o úvěru, když takové omezení z žádného zákonného ustanovení neplyne a tento závěr neodporuje ani konsensuální povaze tohoto smluvního typu.

Jinak řečeno, ani to, že doba poskytnutí peněžních prostředků bude ve smlouvě sjednána k okamžiku podpisu smlouvy a tyto prostředky budou při podpisu smlouvy taktéž věřitelem dlužníkovi fakticky předány, bez dalšího neznamena, že jde o smlouvu o půjčce. Obsahuje-li smlouva podstatné části smlouvy o úvěru podle § 497 obch. zák., nebrání tato skutečnost kvalifikaci takové smlouvy jako smlouvy o úvěru.“

¹⁹ VRAJÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2014, s. 607.

²⁰ Ustanovení § 2, písm. c) SpotřÚZ.

zápůjčka splňovat i definici spotřebitelského úvěru dle Vládního návrhu zákona o spotřebitelském úvěru ze dne 22. prosince 2015 (dále „vl.n.z. o SpotřÚ“ nebo „Návrh“), který má současnou úpravu obsaženou ve SpotřÚZ nahradit (blíže kapitola 3. Spotřebitelský úvěr). Podle ustanovení § 2, odst. 1 Návrhu je spotřebitelským úvěrem: „*odložená platba, peněžité zápůjčka, úvěr nebo obdobná finanční služba poskytovaná nebo zprostředkovaná spotřebiteli.*“ Novinkou je, že bezúročné zápůjčky již z působnosti úpravy spotřebitelského úvěru dle Návrhu vyňaty nejsou. Působnost úpravy má být ale v tomto případě omezena jen na několik ustanovení.²¹ Ty se však týkají např. omezení toho, jaké platby související s prodlením spotřebitele mohou být sjednány nebo omezení věřitele v souvislosti s výkonem zástavního práva u spotřebitelského úvěru na bydlení.²² Proto i když připravovaná úprava dle Návrhu dopadá na bezúročné peněžité zápůjčky, které jsou spotřebitelskými úvěry, jen značně omezeně, i tak se jedná o důležitou změnu podporující ochranu spotřebitele. Důvodem je zabránit praktikám poskytovatelů úvěrů, kdy je spotřebitelský úvěr poskytnut bezúročně, aby se tak na něj nevztahovala úprava SpotřÚZ a přitom jsou sjednány vysoké sankce za jakékoli porušení smlouvy.²³

1.5. Banka jako úvěrující

Poskytování úvěrů patří k základní činnosti bank, úroky z úvěrů jsou jedním ze základních zdrojů příjmů komerčních bank.²⁴

Banka je definována v BankZ jako právnická osoba, která je akciovou společností se sídlem na území České republiky, přijímá vklady od veřejnosti a poskytuje úvěry, a která má k výkonu těchto činností bankovní licenci.²⁵ Mezi další činnosti banky pak patří činnosti uvedené v

²¹ Ustanovení § 5, odst. 3 vl.n.z. o SpotřÚ.

²² Ustanovení §§ 122 až 124 vl.n.z. o SpotřÚ.

²³ Sněmovní tisk 679/0 (7. volební období, od 2013): Vládní návrh zákona o spotřebitelském úvěru ze dne 22. prosince 2015 včetně důvodové zprávy [online]. s. 107 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

²⁴ POLOUČEK, Stanislav a kol. *Bankovnictví*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 224.

²⁵ § 1, odst. 1 BankZ.

§ 1, odst. 3 BankZ, jedná se například o platební styk a zúčtování, vydávání a správu platebních prostředků, poskytování investičních služeb, poskytování záruk, otevírání akreditivů a další činnosti. Banka může uvedené činnosti vykonávat, pouze má-li je povolené v udělené licenci, může však kromě toho vykonávat i další činnosti zde neuvedené.²⁶

Výše uvedené činnosti, které jsou pro banky typické, respektive smlouvy, které banky k realizaci těchto činností uzavírá, řadíme většinou mezi bankovní obchody. Jako bankovní obchody označujeme obchodní smlouvy, kde je jednou ze stran banka a které jsou typické pro podnikání bank.²⁷ Bankovní obchody nemají legální vymezení, jedná se o pojem právní teorie, jsou to smlouvy, které jsou charakteristické pro bankovní podnikání a jsou poskytovány zejména bankami a někdy také výhradně bankami.²⁸

Bankovní obchody se dělí na aktivní a pasivní. Pasivní bankovní obchody jsou takové, kde banka vystupuje v pozici dlužníka, pomocí těchto obchodů banka získává cizí kapitál, nebo vytváří vlastní kapitál. Patří sem přijímání vkladů, emise dluhopisů, přijímání úvěrů na mezibankovním trhu a další operace. Pomocí těchto pasivních obchodů pak banka získává kapitál na aktivní bankovní obchody. V aktivních obchodech banka vystupuje v postavení věřitele, zde banka použije svůj vlastní nebo svěřený kapitál. Patří sem zejména poskytování úvěrů. Bance tak vzniknou pohledávky za třetími osobami, z nichž má banka úrokové příjmy.²⁹

To, že je poskytování úvěrů typickou činností bank, neznamená, že úvěry nemohou poskytovat i jiné subjekty, občanský zákoník okruh subjektů vystupujících na straně úvěrujícího nijak neomezuje. Po rekonstrukci OZ již neuvádí u některých smluvních typů, které jsou

²⁶ LIŠKA, Petr. *Zákon o bankách a předpisy související*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1999, s. 6

²⁷ Tamtéž, s. 7.

²⁸ LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 37-38.

²⁹ MEJSTŘÍK, Michal, Magda PEČENÁ a Petr TEPLÝ. *Bankovníctví v teorii a praxi: Banking in theory and practice*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014, s. 72.

bankovními obchody, jednu stranu jako banku. Platí zde ovšem princip, že uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného.³⁰ Jako příklad můžeme porovnat dřívější a současnou úpravu smlouvy o běžném účtu. V ustanovení § 708 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále „ObchZ“) byly strany smlouvy o běžném účtu vymezeny jako *banka a majitel* účtu. Dle ustanovení § 2662 OZ jsou však již stranami *ten, kdo vede účet a majitel*. Veřejnoprávní úprava se přitom nezměnila, přijímat vklady od veřejnosti mohou nadále pouze banky.³¹ Obdobná úprava proběhla i u jiných typicky bankovních obchodů (smluv). Občanský zákoník tedy odděluje postavení subjektu z hlediska soukromoprávního a z hlediska veřejnoprávní regulace. Subjekt, který uzavře bankovní smlouvu bez příslušné licence nebo povolení, pokud je z hlediska veřejnoprávní regulace taková licence nebo povolení nutné, může tedy podléhat sankci.³² Pro poskytování úvěrů však takové veřejnoprávní omezení stanovení není.

Banka většinu úvěrových smluv uzavírá adhezním způsobem a používá také obchodní podmínky³³, proto se věnuji této problematice ve druhé kapitole.

1.6. Členění úvěrů

Úvěry můžeme dělit dle mnoha kritérií.

Z **časového hlediska** je můžeme rozdělit na (i) krátkodobé, tj. se splatností do jednoho roku, (ii) střednědobé se splatností od jednoho roku do pěti let a (iii) dlouhodobé, se splatností od pěti let až po dobu neomezenou.³⁴

Z **hlediska účelovosti** můžeme úvěry rozdělit na (i) účelové a (ii) neúčelové. Neúčelový úvěr může úvěrovaný použít k financování

³⁰ Ustanovení § 1, odst. 1, věta druhá OZ.

³¹ Pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, dle ustanovení § 2, odst. 1 BankZ. Zvláštním zákonem je například zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech.

³² LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 39.

³³ MAREK, Karel. *K úvěru a zápůjčce* [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-uveru-a-zapujcce?browser=full>.

³⁴ REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 94.

jakéhokoli záměru dle svého uvážení. U účelového úvěru je sjednán účel, na který mají být poskytnuté peněžní prostředky použity, a musí být použit jen k tomuto sjednanému účelu, jinak úvěrovanému hrozí např. odstoupení od smlouvy ze strany úvěrujícího nebo i trestněprávní odpovědnost.

Z **hlediska zajištěnosti** můžeme úvěry rozdělit na (i) nezajištěné a (ii) zajištěné, ty bychom mohli dále rozdělit ještě podle typu zajištění, na věcněprávní a osobní zajištění, a dále dle jednotlivých zajišťovacích nástrojů. Významnou kategorií jsou hypoteční úvěry, kterými jsou úvěry zajištěné zástavním právem k nemovitosti. Přesněji je vymezuje ustanovení § 28, odst. 3 DluhZ, podle kterého je hypoteční úvěr takový úvěr, jehož splacení včetně příslušenství je zajištěno zástavním právem k nemovité věci, když pohledávka z úvěru nepřevyšuje dvojnásobek zástavní hodnoty zastavené nemovité věci. Úvěr se považuje za hypoteční úvěr dnem vzniku právních účinků zástavního práva.

Zásadní je **hledisko subjektu, který je příjemcem úvěru**. Z tohoto hlediska můžeme úvěry rozdělit na (i) úvěry poskytované fyzickým osobám, které jednájí mimo rámec své podnikatelské činnosti, tedy úvěry spotřebitelské. Na ně pak dopadá kromě úpravy OZ také úprava SpotřÚZ. Směrnice MCD přitom vymezuje také další podkategorii, a to spotřebitelské úvěry na bydlení. Dále jsou to (ii) úvěry podnikatelům, ty se dále dělí na (a) na úvěry poskytované malým a středním podnikům, označovaným jako SME (Small and Medium Enterprises) a (b) úvěry poskytované korporátním klientům, tj. velkým podnikatelským subjektům.³⁵ Banky poskytují také (iii) úvěry státům, municipalitám a dalším veřejnoprávním subjektům.

Z **hlediska typu čerpání a splácení** úvěru můžeme úvěry rozdělit na (i) termínové a (ii) revolvingové. Termínované úvěry mají oddělenou fázi čerpání a splácení úvěru, a daný splátkový kalendář. Oproti tomu revolvingové úvěry umožňují opakované čerpání a splácení úvěru až do

³⁵ LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 153.

sjednaného limitu, splátkový kalendář není stanoven.³⁶

Zvláštním typem je **kontokorentní úvěr**, ten je spojen s účtem, je upraven ustanovením § 2665 OZ takto: *„Ujednají-li strany, že ten, kdo vede účet, umožní výběr hotovosti nebo provede převod peněžních prostředků z účtu, ač pro to na účtu není dostatek peněžních prostředků, použijí se přiměřeně ustanovení o úvěru.“* Taktéž kontokorentní úvěr zpravidla umožňuje opakované čerpání a splácení.

³⁶ Tamtéž, s. 154.

2. Jednotlivé otázky smlouvy o úvěru

2.1. Forma smlouvy

Jelikož se ustanovení o úvěru nezmiňují o formě smlouvy, můžeme dovodit, že zde platí obecná zásada bezformálnosti právního jednání ustanovená v § 559 OZ. Ohledně formy smlouvy platí tedy smluvní volnost, strany si mohou formu zvolit podle svého uvážení. V praxi však bude jistě vhodnější a obvyklejší forma písemná, která posiluje důkazní sílu a jistotu smluvních stran ohledně práv a povinností, které si sjednaly.³⁷

V případě úvěru poskytovaného bankou zde navíc platí povinnost banky dle ustanovení § 11, odst. 8 BankZ vést agendu každé smlouvy uzavírané s klientem takovým způsobem, aby byla schopna České národní bance bez zbytečného odkladu předložit příslušné doklady. Pro úvěry, kde na straně úvěrujícího vystupuje banka, bude tedy pravidlem písemná forma.³⁸

Pro kategorii spotřebitelských úvěrů pak platí požadavek písemné formy vždy (blíže kapitola 3. Spotřebitelský úvěr).

2.2. Smluvní strany

Smluvními stranami smlouvy o úvěru jsou úvěrující a úvěrovaný, oproti předchozí úpravě ObchZ zde OZ zavádí změnu terminologie, respektive její zpřesnění.

V předchozí úpravě úvěru v ObchZ byly používány pojmy věřitel a dlužník, což jsou pojmy obecné, vztahující se ke všem závazkům. Při používání u konkrétních smluvních typů však může docházet k nepřesnostem, jelikož v postavení věřitele či dlužníka se v případě synallagmatických smluv nacházejí v průběhu doby trvání smlouvy obě strany, tak je tomu i u úvěru. Dle ustanovení § 1721 OZ má ze závazku

³⁷ ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 698.

³⁸ ELIÁŠ, Karel. *Obchodní zákoník: Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. 5. přeprac. a rozš. vyd. podle stavu k 1.11.2006. Praha: Linde, 2006, s. 784.

věřitel vůči dlužníku právo na určité plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit. Do doby poskytnutí peněžních prostředků je v postavení dlužníka úvěrující, který se zavazuje poskytnout úvěrovanému na jeho žádost peněžní prostředky, úvěrovaný je v postavení věřitele. Po poskytnutí peněžních prostředků úvěrovanému, se dostává do postavení dlužníka úvěrovaný, který je zavázán k vrácení poskytnutých peněžních prostředků a zaplacení úroků, a úvěrující se stává věřitelem.³⁹

Na straně úvěrovaného, tedy toho, komu je úvěr poskytován, není okruh subjektů nijak omezen, uzavřít smlouvu o úvěru může tedy jakákoli osoba, fyzická i právnická, která má právní osobnost a je svéprávná v potřebném rozsahu.

Pro úvěrujícího pak platí stejné základní podmínky, úvěr může poskytnout každá fyzická i právnická osoba, a to i nepodnikatel.⁴⁰ Pokud je však poskytování úvěrů předmětem podnikání úvěrujícího, musí mít k poskytování úvěrů oprávnění, a to buď na základě zákona č. 455/1991 Sb., živnostenského zákona, nebo na základě zvláštního zákona v případech bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry.⁴¹

Co se týče oprávnění na základě živnostenského zákona, poskytování úvěrů je živností volnou, patřící do oboru služeb v oblasti administrativní správy a služeb organizačně hospodářské povahy, jejíž obsah je vymezen jako „*Služby organizačně hospodářské povahy, zejména poskytování úvěrů a půjček nebankovními subjekty z vlastních zdrojů (například pro podnikatelské účely)...*“⁴² Poskytování nebo zprostředkování spotřebitelských úvěrů je pak živností vázanou, vymezenou jako „*Činnosti spojené s poskytováním nebo příslibem*

³⁹ BÁNYAIOVÁ, Alena. In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 1498.

⁴⁰ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. srpna 2003, sp. zn. 29 Odo 813/2001: Smlouvu o úvěru může platně uzavřít (ať již jako věřitel nebo jako dlužník) jakýkoli subjekt. Dále Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2008, sp. zn. 29 Odo 729/2006 : Smlouvu o úvěru může jako věřitel zásadně uzavřít kterýkoli subjekt.

⁴¹ ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 698.

⁴² Nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností, ve znění pozdějších předpisů, příloha č. 4, položka č. 70.

*spotřebitelského úvěru, jímž se rozumí odložené platby, půjčky, úvěry nebo jiné obdobné finanční služby spotřebiteli věřitelem nebo zprostředkovatelem podle zákona o spotřebitelském úvěru.*⁴³

Důležitá je pak definice podnikatele, kdy za podnikatele je považována i osoba, která oprávnění k podnikání nemá, pokud splňuje definici v ustanovení § 420, odst. 1 OZ, tj. (i) vykonává samostatně (ii) na vlastní účet a odpovědnost (iii) výdělečnou činnost, a to (iv) živnostenským nebo obdobným způsobem, (v) se záměrem činit tak soustavně a (vi) za účelem dosažení zisku. Se zřetelem k této činnosti pak bude taková osoba považována za podnikatele, a to i v případě, že podniká bez oprávnění.⁴⁴ V původní úpravě obsažené v ObchZ osoba podnikající neoprávněně nebyla považována za podnikatele, pojetí OZ je tedy širší.⁴⁵ Současná úprava je tedy velmi pozitivním posunem, jelikož pokud by neoprávněně podnikající osoba za podnikatele považována nebyla, nevztahovalo by se na ni mnoho dalších ustanovení OZ o podnikatelích, čímž by byla taková osoba paradoxně zvýhodněna oproti osobám vykonávajícím podnikání oprávněně (např. ustanovení § 433 – 435, 558, 1797 OZ a další).

2.3. Měna úvěru

Úvěr může být sjednán jak v české měně, tak v cizí měně. Ustanovení § 2396 OZ zde stanoví, že peněžní prostředky vrátí úvěrovaný úvěrujícímu v měně, ve které mu byly poskytnuty. V téže měně platí i úroky. Toto ustanovení je však dispozitivní, jeho funkce je podpůrná, strany si tedy mohou sjednat, že peněžní prostředky budou vráceny v jiné měně, než v jaké byly poskytnuty. Obdobně také placení úroků může být sjednáno v odlišné měně, než v jaké byly peněžní prostředky poskytnuty. Měna úvěru však může být omezena veřejnoprávními předpisy, zejména

⁴³ Tamtéž, příloha č. 2.

⁴⁴ HAVEL, Bohumil. In: MELZER, Filip, Petr TĚGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2014, s. 10-15.

⁴⁵ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Výkladové stanovisko č. 22 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 9. 4. 2014: k pojmu podnikatel podle občanského zákoníku* [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Stnovisko_22.pdf.

zákonem č. 219/1995 Sb., devizovým zákonem. V současné době však tento zákon žádná omezení ohledně poskytování a přijímání devizových úvěrů nestanoví.⁴⁶

2.4. Účel úvěru

Úvěr může být sjednaný jako účelový, tak i neúčelový, to vyplývá již z ustanovení § 2398, věta druhá OZ a § 2400 OZ, které upravují specifická práva a povinnosti úvěrovaného a úvěrujícího, je-li sjednán účelový úvěr. Zákon tedy tuto možnost připouští, ale nepřikazuje. Z toho zároveň vyplývá, že sjednání účelu úvěru je na vůli stran, není tedy podstatnou náležitostí smlouvy o úvěru.

Účel úvěru může být sjednán více či méně konkrétně, obecně se může jednat např. o úvěr na podnikání, či více konkrétně na koupi konkrétního zboží, nemovitosti atp., v tomto případě se pak většinou peněžní prostředky poskytují přímo věřiteli úvěrovaného (např. prodávajícímu).⁴⁷

Pokud je sjednán účelový úvěr, může úvěrující omezit poskytnutí peněz pouze na plnění povinností úvěrovaného vzniklých v souvislosti s tímto účelem.⁴⁸ Toto ustanovení umožňuje úvěrujícímu omezit čerpání úvěru v případě, že by úvěrovaný zamýšlel peněžní prostředky použít k jinému účelu, než byl sjednán. Tomu úvěrující nejspíše zabrání právě konkrétním určením účelu, kdy zároveň poskytne peněžní prostředky ne přímo úvěrovanému, ale třetí osobě, která je věřitelem úvěrovaného, na základě doložení faktury, kupní smlouvy atp.

V souvislosti s účelem úvěru zákon také formuluje v ustanovení § 2400 OZ zvláštní pravidlo pro odstoupení od smlouvy od úvěru. Pokud je sjednán účelový úvěr a úvěrující peněžní prostředky použije k jinému účelu, nebo je použití peněžních prostředků ke sjednanému účelu

⁴⁶ LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 128.

⁴⁷ MAREK, Karel. *K úvěru a zápůjčce* [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-uveru-a-zapujcce?browser=full>.

⁴⁸ Ustanovení § 2398, odst. 2 OZ

nemožné, může úvěrující od smlouvy odstoupit (blíže podkapitola 2.10.3. Odstoupení).

Použití peněžních prostředků na jiný než sjednaný účel, bez souhlasu věřitele a nikoli v malém rozsahu (tj. dosahující částky nejméně 25 000 Kč⁴⁹), pak může také naplnit skutkovou podstatu trestného činu úvěrového podvodu dle § 211 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku („TZ“). Pachatel může být potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

2.5. Úroky

Úrok je cenou úvěru, respektive cenou za dočasné poskytnutí peněžních prostředků, „*usura est commodum certum quod propter usum rei mutatae recipitur (úrok je ekonomický prospěch za užití půjčeného)*“.⁵⁰ Úrok je tedy odměnou úvěrujícího za dočasné poskytnutí peněžních prostředků úvěrovanému.

Ustanovení o úrocích jsou obsaženy ve všeobecných ustanoveních o závazcích v § 1802 – 1806 OZ. Úrok je příslušenstvím pohledávky dle ustanovení § 513 OZ, pohledávkou je zde právo úvěrujícího jako věřitele na vrácení poskytnutých peněžních prostředků od dlužníka, úvěrovaného.

Sjednání závazku úvěrovaného zaplatit úroky je jednou z podstatných náležitostí smlouvy o úvěru. Z toho můžeme dovodit, že pokud úroky sjednány nejsou, nejedná se pak o smlouvu o úvěru, ačkoli by tak byla označena (nadepsána atp.) V souladu se zásadou autonomie vůle, zásadou, že právní jednání má být posuzováno spíše jako platné než neplatné by taková smlouva nebyla neplatná, ale posuzovala by se pravděpodobně jako zápůjčka či nepojmenovaná smlouva.⁵¹

⁴⁹ Ustanovení § 138 TZ.

⁵⁰ GRÚŇ, Lubomír. *Finanční právo a jeho instituty*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2006. s. 269.

⁵¹ BÁNYAIOVÁ, Alena. In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 1498. Dále ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 701.

I dle judikatury nelze bezúročný úvěr sjednat, např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 32 Cdo 3516/2009: „Smlouva o úvěru nemůže být sjednána jako bezúročná. Závazek zaplatit úroky patří k pojmovým znakům smlouvy o úvěru, je její podstatnou částí (§ 269 odst. 1 obch. zák.). Proto nedohodnou-li věřitel a dlužník výši úroků ve smlouvě, je dlužník povinen platit úroky ve výši stanovené obchodním zákoníkem. Ta není stanovena fixně, ale je závislá na tom, jaké úroky obvykle požadují banky v místě sídla dlužníka v době uzavření smlouvy za úvěry jimi poskytované. Případná neplatnost ujednání o úrocích ve smlouvě o úvěru nezpůsobuje sama o sobě neplatnost smlouvy o úvěru jako celku.“

Výše úroku, způsob úročení a další otázky úročení již pak mezi podstatné náležitosti smlouvy o úvěru nepatří a budou se řídit dispozitivními ustanoveními obsaženými v § 1802 – 1806 OZ.

2.5.1. Výše úroku

Výše úroku je na vůli smluvních stran, patří mezi pravidelné náležitosti smlouvy o úvěru. Pokud si výši úroku strany nestanoví, pak bude nutné ji určit na základě ustanovení § 1802 OZ. Dle tohoto ustanovení, pro případ, že výše úroku není sjednána, má dlužník platit úroky stanovené právním předpisem. Tato výše ovšem zatím nebyla žádným právním předpisem stanovena.⁵² V takovém případě bude výše úroku určena jako obvyklý úrok požadovaný za úvěry, které poskytují banky v místě bydliště nebo sídla dlužníka (úvěrovaného) v době uzavření smlouvy.⁵³ Za místo bydliště či sídlo se v tomto případě považuje celá Česká republika.⁵⁴ Obvyklé úroky pak budou takové úroky, za které banky

⁵² LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 129.

⁵³ Ustanovení § 1802, věta druhá OZ.

⁵⁴ Dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2007, sp. zn. 29 Odo 1214/2005: „Stanoví-li obchodní zákoník, že se mají vzít za základ úroky požadované bankami v místě sídla dlužníka, je z tohoto ustanovení zřejmé že místem sídla dlužníka nelze rozumět pouze obec, ve které má dlužník sídlo, neboť při takovém výkladu by nebylo možno sazbu určit za situace, kdy v místě sídla dlužníka žádná banka není, nehledě ani na to, že řada podnikatelských subjektů (fyzických osob) sídlo vůbec nemá. V této souvislosti je třeba upozornit, že nic nebrání ani tomu, aby si u českých bank sjednaly úvěry zahraniční subjekty a v takovém případě by při doslovném výkladu pojmu sídlo byly základem pro

poskytují úvěry nejčastěji, při posuzování je nutné přihlížet k charakteristice úvěru a porovnávat pouze s úvěry obdobnými.⁵⁵

Toto ustanovení je dle mého názoru nevhodně formulované, druhá věta ustanovení § 1802 OZ je převzata téměř doslovně z ustanovení § 502 ObchZ, přestože, jak je patrné např. z Rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2007, sp. zn. 29 Odo 1214/2005 vyvolávalo toto pravidlo řadu nejasností. Především kritérium místa bydliště nebo sídla podle mého názoru není pro výši úroku zásadní, u bankovních úvěrů můžeme dle nabídek jednotlivých bank vidět, že výše úroků se liší především dle jednotlivých úvěrových produktů (např. hypoteční úvěry, spotřebitelské úvěry a úvěry z kreditních karet), konkrétní výše je pak určena dalšími kritérii, místo bydliště či sídlo dlužníka však není rozhodujícím kritériem, pokud má vůbec nějakou váhu.

Také kritérium obvyklého úroku je poměrně vágní, konkrétní výše úroku může být dosti obtížně zjistitelná, jelikož nabídka bank je rozsáhlá a především určení výše úroku se řídí interními pravidly. Pokud budeme souhlasit s názorem, že pro stanovení obvyklého úroku musíme zjistit, za jaký úrok poskytují úvěry banky nejčastěji (a dále brát v úvahu danou charakteristiku úvěru), a že za místo bydliště či sídla se považuje celá Česká republika, tak zde existuje 46 bank a poboček zahraničních bank⁵⁶, které při tomto zkoumání připadají v úvahu, přičemž každá banka má svoje pravidla pro určování výše úroku z úvěru. Z těchto důvodů se

určení výše úroku z prodlení sazby zahraničních bank, což nepochybně odporuje účelu sledovanému posuzovaným ustanovením. Pojem sídlo je proto zcela nepochybně třeba chápat širěji.“, „ Za situace, kdy nelze pojem sídlo omezit pouze na obec, ve které je umístěno sídlo dlužníka, není logického důvodu, pro který by nebylo možno chápat tento pojem tak, že jde celé území České republiky. Takové vymezení nepochybně odpovídá účelu posuzovaného ustanovení, kterým je podle přesvědčení Nejvyššího soudu nutnost stanovit (za situace, kdy si účastníci nesjednali sazbu úroků z prodlení) rozumnou a spravedlivou výši úrokové sazby. Přitom se apriori nevylučuje ani možnost jiného způsobu určení úrokové sazby, za předpokladu, že ve vazbě na konkrétní okolnosti případu povede k rozumnému a spravedlivému určení výše úrokové sazby. “

⁵⁵ ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 702.

⁵⁶ Česká národní banka. *Celkový přehled počtu subjektů ke dni* [online][cit. 2016-02-22]. Dostupné z:

https://apl.cnb.cz/apljerrsdat/JERRS.WEB24.SUBJECTS_COUNTS?p_lang=cz.

domnívám, že spravedlivě zjistit výši obvyklého úroku, tj. s přihlédnutím ke všem charakteristikám daného úvěru je dosti obtížné.

Výše úroku je zpravidla vyjádřena pomocí úrokové míry v procentech za určité období (úrokové období). Úrokové období je doba, za kterou se úroky pravidelně připisují, může být roční (per annum, p.a.), pololetní (p.s.), měsíční (p.m.), denní (p.d.).⁵⁷ Pokud by úrokové období nebylo sjednáno, platí vyvratitelná domněnka, že sjednaná výše úroků je platná pro roční období.⁵⁸

Pro výpočet úrokové doby existuje několik standardů, např. německý standard 30E/360, kde se úrok počítá, jakoby každý měsíc v roce měl 30 dní a rok měl 360 dní, nebo anglický standard Act/365, kde se počítá skutečný počet dní v měsíci a rok má 365 dní.⁵⁹

Úroková míra může být stanovena pevně nebo pohyblivě. Pohyblivá výše úrokové míry je typická zejména pro bankovní úvěry poskytované korporátním klientům, i když se v nezanedbatelné míře vyskytuje i u jiných úvěrů. Pohyblivý úrok se pak skládá z referenční sazby a marže. Marže je stanovena zejména s ohledem na bonitu klienta a podstupované riziko.⁶⁰

Referenční sazba je obvykle vázána na úrokovou sazbu na mezibankovním trhu, nejčastěji jde o sazbu PRIBOR (Prague Intertbank Offered Rate), jedná se o sazbu, za kterou si banky navzájem poskytují úvěry na mezibankovním trhu.⁶¹ Dále mohou být použity zahraniční referenční sazby, např. LIBOR (London Interbank Offered Rate), EURIBOR (Euro Interbank Offered Rate), a to především pro úvěry v cizích měnách. Pro použití takové pohyblivé úrokové sazby je pak zásadní, aby byla stanovena nezávisle na vůli obou stran. Dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2006 sp. zn. 29 Odo 1000/2004: Ve

⁵⁷ ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 702.

⁵⁸ Ustanovení § 1803 OZ.

⁵⁹ LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 129.

⁶⁰ POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 1586.

⁶¹ Tamtéž, s. 1587.

smlouvě o úvěru může být sazba úroků určena tak, že je uvedena její konkrétní výše, popřípadě tak, že je uveden způsob, jakým se její výše stanoví. Je-li ve smlouvě o úvěru sjednán způsob určení výše úrokové sazby založený na objektivních kritériích a je stanoven, popřípadě je určitelný, i den rozhodný pro změnu výše této sazby, nemá změna těchto kritérií za následek změnu smlouvy o úvěru; jinak lze výši úrokové sazby měnit jen dohodou stran.

Maximální výše úroků, kterou může úvěrující po úvěrovaném požadovat, je limitována ustanovením § 1805, odst. 2 OZ, které stanoví, že *„Věřitel, který bez rozumného důvodu otálí s uplatněním práva na zaplacení dluhu tak, že úroky činí tolik co jistina, pozbývá právo požadovat další úroky. Ode dne, kdy uplatnil právo u soudu, mu však další úroky náleží.“* Pokud tedy úvěrující otálí s vymáháním pohledávky za úvěrovaným, může být maximální výše úroků limitována tímto pravidlem. Pravidlo má chránit dlužníka před tím, aby věřitel pozdržoval vymáhání pohledávky a úroky pak dlužníka zatěžovaly více než dluh. Za otálení bude patrně považována situace, kdy věřitel má právní možnost vymáhat splatnou pohledávku, s jejímž zaplacením je dlužník v prodlení, ale nečiní tak. Rozumným důvodem pak může být například přesvědčení věřitele, že dlužník svůj dluh již brzy zaplatí, které nabyl na základě tvrzení dlužníka nebo z jiných okolností.⁶²

Pravidlo se přitom dotýká jak úroků z úvěru, tak úroků z prodlení, a také smluvní pokuty, která je podobná úroku z prodlení. Všechny tyto sankce mají totiž obdobnou povahu, jejich formální označení tak není rozhodující. Pro posouzení toho, zda již úroky dosáhly výše jistiny, tedy musíme všechny tyto částky sečíst a porovnat s výší jistiny. Započítávají se ovšem pouze úroky splatné a dosud nezaplacené, již zaplacené úroky se do limitu započítávat nebudou.⁶³

⁶² PELIKÁNOVÁ, Irena, Robert PELIKÁN. In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 169.

⁶³ PETROV, Jan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 367-368.

2.5.2. Úroky z prodlení

V případě, že je úvěrováný se splácením úvěru v prodlení, může úvěrující požadovat zaplacení úroků z prodlení dle ustanovení § 1970 OZ upravující prodlení dlužníka. Úvěrující může úroky z prodlení požadovat vždy, pokud splní své zákonné a smluvní povinnosti, není nutné sjednávat úroky z prodlení ve smlouvě.

Úvěrováný však nebude v prodlení, a úvěrující tedy po něm nemůže požadovat úroky z prodlení, pokud úvěrováný nemohl plnit svůj dluh z důvodu prodlení úvěrujícího.⁶⁴ Úvěrující bude v prodlení, pokud nepřijal řádně nabídnuté plnění nebo neposkytl úvěrovanému součinnost potřebnou ke splnění dluhu. Toto ustanovení chrání dlužníka pro případ, že by věřitel mařil splnění dluhu, aby získal příjem z úroků z prodlení, prodlení věřitele tedy brání vzniku prodlení dlužníka.

Výši úroků z prodlení si mohou strany buď sjednat, nebo v případě, že jejich výše není sjednána, bude jejich výše určena dle nařízení vlády.⁶⁵ V tomto případě je s účinností od 1.1.2014 výše ročního úroku z prodlení počítána jako výše repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšená o 8 procentních bodů.⁶⁶ Repo sazba ČNB se přitom drží od 2. 11. 2012 na svém historickém minimu 0,05 %.⁶⁷ Úrok z prodlení, které vzniklo od 1.1.2014 by tedy činil 8,05 % p.a.

Vznik povinnosti platit úrok z prodlení nezpůsobuje zánik nebo změnu úroků z úvěru, pokud se tedy úvěrováný dostane do prodlení, má povinnosti platit jak úroky z úvěru, tak úroky z prodlení.⁶⁸ Změnou, kterou přinesl OZ, je ovšem možnost požadování úroků (z prodlení)

⁶⁴ Ustanovení § 1968 a 1970 OZ.

⁶⁵ Ustanovení § 1970, věta druhá OZ.

⁶⁶ Ustanovení § 2 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob.

⁶⁷ Česká národní banka. *Měnověpolitické nástroje* [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html#operace.

⁶⁸ ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 728.

z úroků (z úvěru), tyto mohou být požadovány, pokud tak bylo sjednáno ve smlouvě.⁶⁹ *A contrario* tedy platí, že pokud úroky z úroků sjednány nebyly, požadovat je nelze. Úrok z prodlení z úroků z úvěrů může být sjednán ve stejné nebo i odlišné výši jako úrok z prodlení z jistiny a úvěrující ho může uplatnit ode dne prodlení úvěrovaného.⁷⁰ Tato úprava, která úroky z úroků výslovně povoluje, znamená přitom změnu, jelikož úprava ObčZ č. 40/1964 Sb. vyložená judikaturou úroky z úroků nepřipouštěla.⁷¹

2.6. Poskytnutí a čerpání úvěru

Sjednání povinnosti úvěrujícího, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, je podstatnou náležitostí smlouvy o úvěru. Této povinnosti úvěrujícího odpovídá právo (nikoli však povinnost) úvěrovaného na čerpání úvěru, tedy na to, aby mu peněžní prostředky byly poskytnuty.

Úvěrující má povinnost poskytnout peněžní prostředky *do* určité částky⁷², z této formulace můžeme dovodit, že úvěrovaný nemusí vyčerpat celý úvěr, může čerpat jen jeho část. Strany si tedy sjednají určitou maximální výši úvěru (limit), a úvěrovaný pak může čerpat dle své vůle jen část tohoto limitu nebo celý limit. Druhou možností je pak sjednání výše úvěru jako pevné částky.⁷³

V každém případě však úvěrující musí mít pro úvěrovaného připravenou vždy celou výši úvěru. K tomu uvádí Elek, že mezi těmito dvěma možnostmi, tedy limitem a pevnou výší, není praktický rozdíl, protože v obou případech se může úvěrující rozhodnout, v jaké výši bude

⁶⁹ Ustanovení § 1806 OZ.

⁷⁰ ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 729.

⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. března 2004 sp.zn. 35 Odo 101/2002 „Právo požadovat po dlužníku příslušenství z příslušenství (zde úroky z prodlení ze smlouvených úroků) pak věřitel nemá proto, že ani občanský ani obchodní zákoník mu tuto možnost nepřiznávají.“ Tento závěr byl potvrzen i dalšími rozhodnutími Nejvyššího soudu ČR, např. rozsudkem ze dne 30. 8. 2006, sp. zn. 29 Odo 689/2006.

⁷² Ustanovení § 2395 OZ.

⁷³ ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 699.

úvěr čerpat, teda zda využije maximální možnou částku či nikoli.⁷⁴

Jelikož úvěrující musí mít po určitou dobu peněžní prostředky připravené pro případné čerpání úvěru a nemůže s nimi volně nakládat, může být ve smlouvě o úvěru sjednaná určitá kompenzace za nevyčerpaný úvěr (ať už zcela, nebo částečně nevyčerpaný). Tato kompenzace nahrazuje úvěrujícímu náklady spojené s rezervací peněžních prostředků.⁷⁵

Dle Lochmanové však rozdíly ve formulaci úvěrové sumy praktické dopady mají. Problematika kompenzace za nevyčerpanou část úvěru souvisí dle Lochmanové s tím, zda je výše úvěru stanovena limitem nebo pevnou částkou. U limitu by pak neměla být sjednána žádná kompenzace za nevyčerpání, jelikož úvěrující musí počítat s tím, že úvěr nebude čerpán (nebo nebude čerpán v plné výši). Naopak kompenzace (smluvní pokuta) může být sjednána u úvěru, kde je jeho výše sjednána pevnou částkou.⁷⁶

S tímto názorem se částečně ztotožňuji. Pokud je výše úvěru sjednána jako limit, tedy je zde povinnost úvěrujícího poskytnout peněžní prostředky až do určité výše, potom ve formulaci této povinnosti úvěrujícího je počítáno s jakousi nejistotou ohledně výše úvěrové sumy. Neměla by tedy poté být požadována kompenzace za nečerpání po úvěrovaném. Na druhou stranu musíme odlišovat, že právo čerpat úvěr, které odpovídá povinnosti úvěrujícího poskytnout peněžní prostředky úvěrovanému, je podstatnou náležitostí smlouvy o úvěru a v žádném případě nemá úvěrovaný povinnost celou částku čerpat, oproti tomu sjednání určité kompenzace za nečerpání není pro vznik smlouvy o úvěru podstatné a tedy je plně na dispozici stran, zda si kompenzaci za nečerpání úvěru sjednají a v jaké formě. Domnívám se tedy, že odlišování

⁷⁴ ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 699.

⁷⁵ LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 130.

⁷⁶ LOCHMANOVÁ, Ludmila. Smlouva o úvěru. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed.) *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 228.

limitu úvěrové sumy a pevné výše úvěrové sumy a její návaznost na kompenzaci za nečerpání úvěru je určitou logickou úvahou, ale v praxi může být platně sjednána kompenzace za nečerpání úvěru i proti této logice.

O čerpání úvěru musí úvěrovaný úvěrujícího požádat, úvěrující má pak povinnost peněžní prostředky poskytnout v době určené v žádosti; neurčí-li úvěrovaný dobu plnění v žádosti, poskytne je úvěrující bez zbytečného odkladu.⁷⁷ Náležitosti takové žádosti ovšem zákon nestanoví. Smlouva o úvěru může také určovat další podmínky čerpání a lhůtu, do kdy je možné právo na čerpání uplatit, pokud tato lhůta není stanovena ve smlouvě, může úvěrovaný o čerpání požádat, dokud závazek ze smlouvy trvá. Tímto závazkem ze smlouvy se myslí povinnost úvěrujícího poskytnout peněžní prostředky na žádost úvěrovaného.⁷⁸

Čerpání může být omezeno také ve smlouvě sjednaným účelem, kdy úvěrující může dle ustanovení § 2398, odst. 2 OZ omezit poskytnutí peněz pouze na plnění povinností úvěrovaného vzniklých v souvislosti s tímto účelem. Úvěrující pak obvykle plní přímo věřiteli úvěrovaného na základě určitého dokladu. Takovým dokladem může být faktura, kupní smlouva atd.⁷⁹

Do doby vyčerpání úvěru je úvěrující dlužníkem a úvěrovaný věřitelem. Po vyčerpání úvěru se stává úvěrovaný dlužníkem a úvěrující věřitelem. Toto však neplatí tak zřetelně u úvěrů, kde dochází k čerpání opakovaně a období čerpání a období splácení není odděleno, zde je úvěrovaný i úvěrující zároveň dlužníkem i věřitelem po celou dobu trvání závazku. Období čerpání a období splácení není odlišeno u revolvingových úvěrů, kontokorentních úvěrů a úvěrů z kreditních karet, pro tyto úvěry je typické opakované čerpání a splácení.⁸⁰ Obdobně je tomu také, pokud není úvěr čerpán najednou, ale po částech, i v tomto

⁷⁷ Ustanovení § 2397 OZ.

⁷⁸ LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 131.

⁷⁹ Tamtéž, s. 128.

⁸⁰ MAREK, Karel. *K úvěru a zápůjčce* [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-uveru-a-zapujcce?browser=full>.

případě bude až do vyčerpání celého úvěru úvěrující i úvěrovaný zároveň v postavení dlužníka i věřitele.

K poskytnutí úvěru je nutné, aby vlastnické právo k peněžním prostředkům přešlo z úvěrujícího na úvěrovaného, nebo jinou osobu, kterou úvěrovaný určil. Úvěrující tedy musí být vlastníkem peněžních prostředků, aby mohl vlastnické právo na úvěrovaného převést. Pokud by nebyl vlastníkem peněžních prostředků, vlastnické právo by buď na úvěrujícího nepřešlo (a úvěrující by úvěrovanému odpovídal za škodu tím způsobenou), nebo by musely být splněny podmínky, za kterých je možné nabýt vlastnické právo od neoprávněného dle ustanovení § 1109 a násl. OZ.⁸¹

Úvěrující může svoji povinnost splnit (i) poskytnutím peněžních prostředků úvěrovanému nebo (ii) poskytnutím peněžních prostředků třetí osobě určené úvěrovaným, nebo kombinací těchto dvou možností. Jakým způsobem budou peněžní prostředky poskytnuty, záleží na smluvním ujednání stran. V obou případech nebo jejich kombinaci mohou být peněžní prostředky vyplaceny v hotovosti nebo bezhotovostně. U druhého ze způsobů, poskytnutí peněžních prostředků třetí osobě, je typické, že tato třetí osoba je věřitelem úvěrovaného a poskytnutím prostředků této osobě je plněn dluh úvěrovaného.⁸²

2.7. Splácení úvěru

Po fázi čerpání úvěru, nastává fáze splácení úvěru, případně se tyto fáze kryjí, nejsou odlišeny. Splácením úvěru plní úvěrovaný svou povinnost vrátit poskytnuté peněžité prostředky úvěrujícímu, tato povinnost je podstatnou náležitostí smlouvy o úvěru.

Úvěrovaný má povinnost vrátit úvěrujícímu poskytnuté peněžní prostředky v době dohodnuté ve smlouvě, pokud tato doba není sjednána, úvěrovaný má povinnost vrátit poskytnuté peněžní prostředky

⁸¹ ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 700.

⁸² Tamtéž.

do měsíce ode dne, kdy byl o vrácení požádán.⁸³ Požádat o vrácení peněžních prostředků přitom může úvěrující ihned po čerpání úvěru, jak ustanovuje § 1958, odst. 2 OZ. Podle tohoto ustanovení, pokud strany neujednají, kdy má dlužník splnit dluh, může věřitel požadovat plnění ihned a dlužník je poté povinen splnit bez zbytečného odkladu. U smlouvy o úvěru však neplatí druhá část tohoto ustanovení, ve které je stanovena povinnost dlužníka splnit dluh bez zbytečného odkladu. U smlouvy o úvěru se použije ustanovení § 2399, odst. 1 OZ, podle kterého je tato doba pro vrácení peněžních prostředků prodloužena na 1 měsíc od žádosti úvěrujícího.⁸⁴

V praxi se však bude úvěrová smlouva, ve které by nebyla sjednána doba splácení, vyskytovat pouze výjimečně, strany si nejčastěji samy upraví splácení úvěru ve smlouvě. Pokud je sjednán termín splatnosti, takový úvěr označujeme jako termínový.⁸⁵ V případě termínového úvěru již úvěrující nebude žádat o splacení úvěru, úvěr bude splatný ve sjednaném termínu bez nutnosti dalších náležitostí.⁸⁶ Splatnost úvěru může být sjednána také na požádání, úvěr bude v tomto případě splatný okamžitě po žádosti úvěrujícího. Tato úprava je využívána např. pro kontokorentní úvěry.⁸⁷ Úvěr může být splácen jak v hotovosti, tak bezhotovostně, pro bankovní úvěry je pak typické, že si banka inkasuje splátky úvěru přímo z účtu úvěrovaného.⁸⁸

Pokud si strany nesjednají způsob splácení úvěru, použije se ustanovení § 1926 OZ, podle kterého lze-li dluh splnit několika způsoby, pak se má za to, že volba způsobu plnění náleží dlužníku. Za způsob plnění můžeme u úvěru považovat, zda placení proběhne v hotovosti nebo bezhotovostně, pokud tedy toto není ve smlouvě určeno, úvěrovaný

⁸³ Ustanovení § 2399, odst. 1.

⁸⁴ ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 726.

⁸⁵ LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 132.

⁸⁶ Ustanovení 1958, odst. 1 OZ.

⁸⁷ MAREK, Karel. *K úvěru a zápůjčce* [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-uveru-a-zapujcce?browser=full>.

⁸⁸ Tamtéž.

si může způsob zvolit. Dále je upraveno místo plnění, kdy pro úvěr, jehož předmětem mohou být pouze peněžní prostředky, použijeme ustanovení § 1955, věta druhá OZ, tedy že peněžitý dluh plní dlužník v místě bydliště nebo sídla věřitele, tedy v tomto případě úvěrujícího. Pokud je dluh plněn bezhotovostně, pak může úvěrovaný plnit svůj dluh za využití služeb poskytovatele platebních služeb nebo poskytovatele poštovních služeb.⁸⁹

Úvěr může být splacen buď jednorázově, nebo ve splátkách, druhý způsob je přitom nejčastější. Splácení ve splátkách je pro úvěry typické, rozložení splácení do delšího časového úseku umožňuje úvěrovanému postupně splatit svůj dluh. V případě termínových úvěrů je typicky sjednán splátkový kalendář, takže je určena přesně výše a termíny jednotlivých splátek.⁹⁰ Úvěr může být splácen anuitně, degresivně, nebo progresivně.⁹¹ Anuitní splátka přitom znamená, že celková výše splátky je neměnná a skládá se ze dvou částí, ze splátky úmoru (část splátky na jistinu dluhu) a úroku, poměr těchto dvou částí se přitom v čase mění, část jdoucí na jistinu se zvětšuje a část jdoucí na úrok se zmenšuje. Při progresivním splácení se výše splátky postupně zvyšuje, při degresivním splácení se výše splátky postupně snižuje.⁹²

2.7.1. Placení úroků

Placení úroků je upraveno v části o všeobecných ustanoveních o závazcích v OZ, kde je stanoveno, že úroky se platí s jistinou, a je-li jistina splatná později než za rok, platí se úroky ročně pozadu.⁹³ Spolu se splatností splátky jistiny jsou tedy splatné i úroky. Pokud by ovšem byla jistina, nebo její část splatná více než za rok, budou úroky splatné vždy jednou ročně za uplynulý rok. Toto ustanovení je podpůrné, použije se tedy pouze, pokud si strany placení úroků nesjednaly odlišně. U

⁸⁹ Ustanovení § 1957 OZ

⁹⁰ LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 132.

⁹¹ REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 97.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Ustanovení 1805, odst. 1 OZ.

bankovních úvěrů se typicky úroky platí měsíčně.⁹⁴

Pro placení úroků je také stanoveno, že se platí ve stejné měně, v jaké jistina (vrácené peněžní prostředky). Měna v jaké se peněžní prostředky vracejí je přitom stejná jako měna, ve které byly peněžní prostředky poskytnuty.⁹⁵ Toto pravidlo je ovšem také dispozitivní, takže strany se mohou domluvit i jinak.

2.7.2. Předčasné splacení úvěru

Úvěrovaný může vrátit úvěrujícímu peněžní prostředky předčasně, tj. před smluvenou dobou splatnosti. V takovém případě úvěrovaný zaplatí úroky jen za dobu od poskytnutí do vrácení peněžních prostředků.⁹⁶ Úvěrující předčasným splacením tedy přichází o část příjmu z úroků, s jejichž zaplacením počítal. Obecná úprava závazků přitom stanoví v § 1967 OZ pro předčasné splnění peněžitého dluhu odlišné pravidlo, a to že pokud plní dlužník peněžité dluh před stanoveným časem, není oprávněn bez souhlasu věřitele odečíst od dlužné částky úroky odpovídající době, o niž plnil dříve.⁹⁷ Úprava úvěru je tedy pro případ předčasného plnění pro úvěrovaného podstatně výhodnější.

Ustanovení je ovšem dispozitivní, takže strany mohou možnost předčasného splacení úvěru upravit jinak, nebo tuto možnost i vyloučit. Obvyklejším řešením je ale ujednání o určité kompenzaci za předčasné splacení úvěru, kterou musí úvěrovaný úvěrujícímu zaplatit, tato kompenzace (typicky poplatek za předčasné splacení) částečně úvěrujícímu nahradí příjem z úroku, o který přišel. Úvěrovaný může splatit předčasně buď celý úvěr, nebo jen jeho část. Pokud splatí úvěrovaný předčasně jen část úvěru, obvykle je i nadále zachována původní výše splátek, ale protože jistina se snížila, k úplnému splacení úvěru dojde dříve. Případně, pokud si tak strany ujednají, může

⁹⁴ LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 133.

⁹⁵ Ustanovení § 2396 OZ.

⁹⁶ Ustanovení § 2399, odst. 2 OZ.

⁹⁷ BĀNYAIOVĀ, Alena. In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘĀK, Josef FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 1505.

v takovém případě dojít ke snížení výše splátky při zachování doby splatnosti.⁹⁸

2.8. Zajištění dluhu

Z hlediska zajištěnosti můžeme úvěry rozdělit na zajištěné a nezajištěné. Zajištění dluhu slouží k posílení postavení věřitele pro případ, že dlužník nesplní svoji povinnost ze závazku (dluh). Ve vztahu k úvěrové smlouvě se bude jednat o zajištění dluhu úvěrovaného, který spočívá v povinnosti vrátit poskytnuté peněžní prostředky úvěrujícímu.

Zajištěním dluhu se zlepšuje kreditní pozice věřitele. Zlepšení pozice věřitele může spočívat ve (i) zřízení práva k přednostnímu a výhradnímu uspokojení z určitého dlužníkovy majetku, (ii) přistoupení třetí osoby, která bude svým majetkem odpovídat za dluh věřiteli nebo (iii) zřízení věcného práva ve prospěch věřitele k majetku třetí osoby, dva poslední způsoby jsou často kombinovány.⁹⁹

Zajištění dluhu je obecně vymezeno v ustanovení § 2010, věta první OZ, dle kterého lze dluh zajistit, zaváže-li se třetí osoba věřiteli nebo ve prospěch věřitele za dlužníkovy plnění, anebo dá-li někdo věřiteli nebo ve prospěch věřitele majetkovou jistotu, že dlužník svůj dluh splní.

Naopak od zajištění je v OZ nově odlišováno utvrzení dluhu, kam dle ustanovení § 2010, věta druhá OZ řadíme uznání dluhu a smluvní pokutu. Toto odlišení napravuje dřívější nesprávné zařazení těchto nástrojů mezi nástroje zajištění, což však neodpovídá jejich funkci. Tyto nástroje totiž neposilují hospodářskou pozici věřitele, i když mu poskytují jiné výhody. U smluvní pokuty je to motivace dlužníka ke splnění dluhu, aby se vyhnul sankčním povinnosti spočívající ve smluvní pokutě.¹⁰⁰ U uznání dluhu je to pak založení vyvratitelné domněnky, že

⁹⁸ LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 133.

⁹⁹ RICHTER, Tomáš. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1238.

¹⁰⁰ Ministerstvo spravedlnosti. *Důvodová zpráva k NOZ: konsolidovaná verze* [online].

[cit. 2016-03-10]. Dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>, s. 467-468.

dluh existuje.¹⁰¹ Tímto se tedy přenáší důkazní břemeno z věřitele na dlužníka, který by musel dokázat, že dluh neexistuje.

K posílení postavení věřitele může být sjednaný některý ze zajišťovacích nástrojů, které OZ nabízí, nebo i jejich kombinace. Jedná se o zástavní právo, zadržovací právo, ručení, bankovní záruku, zajišťovací převod a dohodu o srážkách ze mzdy. K zajištění dluhu ze smlouvy o úvěru je možné využít všechny zajišťovací nástroje. Nejčastěji využívanými nástroji jsou pak zástavní právo a ručení.¹⁰² Obdobně je tomu také u kategorie bankovních úvěrů, kde je zástavní právo, zejména k nemovitostem a ručení také nejběžnějším zajišťovacím nástrojem. Dále je využívána také finanční záruka (vystavená jinou bankou) a dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů.¹⁰³ Z hlediska zajištěnosti tedy můžeme rozdělit úvěry na zajištěné a nezajištěné.

Někteří autoři uvádějí, že nezajištěné úvěry se poskytují jen výjimečně, či téměř vůbec ne a jejich procentní podíl je mizivý, což se má týkat zejména bankovních úvěrů.¹⁰⁴ Toto tvrzení podle mého názoru již v současné době není zcela aktuální, naopak i bankovní úvěry jsou poskytovány často jako nezajištěné.

Z emailové komunikace s Českou národní bankou jsem získala následující informaci týkající se bankovních úvěrů¹⁰⁵:

1. Úvěry domácnostem:

Za dobře zajištěné lze považovat zhruba 73 % úvěrů, 11 % úvěrů je zčásti zajištěných, a konečně 16 % je zcela nezajištěných.

2. Úvěry nefinančním podnikům:

Za dobře zajištěné lze považovat zhruba 30 % úvěrů, 35 % úvěrů je zajištěných zčásti a 35 % není zajištěno vůbec.

¹⁰¹ Ustanovení § 2053 OZ.

¹⁰² ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 704.

¹⁰³ LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 130.

¹⁰⁴ Srov. MAREK, Karel. Smlouva o úvěru. *Právní fórum*. 2012, č. 6, s. 262. Dále LOCHMANOVÁ, Ludmila. Smlouva o úvěru. In ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed.). *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 235.

¹⁰⁵ ZEMAN, Marek, ředitel odboru komunikace, Česká národní banka [online], 3. 3. 2016. [cit. 2016-03-03] info@cnb.cz. Osobní komunikace.

Uvedené procentuální podíly jsou vyjádřeny objemově, tj. dle výše úvěrů, nikoli počtu uzavřených úvěrových smluv. Za dobře zajištěné úvěry ČNB považuje úvěry na bydlení a úvěry podnikům zajištěné nemovitostí a alespoň dalšími dvěma typy zajištění (zástavy pohledávek, movitých věcí, cenných papírů, ručení, záruky apod.)¹⁰⁶

Úvěry na bydlení domácnostem, pro které je typické zajištění nemovitostí, a které ČNB považuje za dobře zajištěné, přitom tvoří 74 % z celkového objemu úvěrů poskytnutých domácnostem, jak uvádí komentář k bankovní statistice vypracovávané ČNB.¹⁰⁷ Z těchto dat můžeme tedy odvodit, že co se týká bankovních úvěrů domácnostem, kromě úvěrů na bydlení jsou prakticky všechny ostatní úvěry zajištěné jen zčásti nebo vůbec. Přestože ČNB považuje za úvěry nejen ty uzavřené podle smlouvy o úvěru, ale i např. zápůjčky a další kontrakty vyhovující definici úvěru dle BankZ, domnívám se, že výše uvedená data dokazují, že tvrzení, že banky nezajištěné úvěry neposkytují, již není v současné době aktuální.

U bankovních úvěrů je také pravidlem pečlivé stanovení ceny zajištění, a to znaleckým posudkem (zejména u nemovitostí) nebo zaměstnancem banky na základě interních předpisů banky, či se cena zajištění rovná účetní hodnotě předmětu zajištění. Dalším údajem je pak jistící hodnota, která vyjadřuje cenu zajištění sniženu o určitý koeficient, jelikož v případě realizace zajišťovacího prostředku bankou, může dojít v různé míře ke snížení ceny zajištění. Koeficient je stanoven interními předpisy banky v závislosti na typu zajištění a jeho kvalitě, bonitě klienta a dalších faktorech.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Česká národní banka. *Zpráva o finanční stabilitě 2014/2015* [online].

[cit. 2016-03-03]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2014-2015/fs_2014-2015.pdf.

¹⁰⁷ Česká národní banka. *Bankovní statistika: Leden 2016. Komentář k hlavním indikátorům* [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/bankovni_statistika/bank_stat_komentar.html.

¹⁰⁸ MAREK, Karel. Smlouva o úvěru. *Právní fórum*. 2012, č. 6, s. 262.

2.9. Zesplatnění úvěru

Úvěrující může v určitých zákonech předvídaných případech požadovat předčasné splacení úvěru nebo jeho části. Dochází k tzv. zesplatnění úvěru.

V případě, že je sjednáno splacení úvěru ve splátkách a úvěrovaný některou splátku nezaplatí, má úvěrující právo na vyrovnání celé pohledávky.¹⁰⁹ Jedná se o ztrátu výhody splátek, která je určitou sankcí za nesplnění povinnosti úvěrovaného, čímž se stane splatným celý dluh.¹¹⁰ Ztráta výhody splátek však nenastává automaticky, strany si ji musí sjednat ve smlouvě. Další podmínkou je včasné uplatnění tohoto práva úvěrujícím, právo na vyrovnání celé pohledávky musí úvěrující uplatnit nejpozději do splatnosti nejbližší příští splátky, např. výzvou či žádostí o zaplacení celého dluhu. Pokud úvěrující toto právo uplatní, úvěrovaný má povinnosti zaplatit celý dluh najednou, a to bez zbytečného odkladu od žádosti úvěrujícího.¹¹¹ Pokud však úvěrující toto právo neuplatní, ohledně splatnosti dluhu se nic nemění.¹¹²

¹⁰⁹ Ustanovení § 1931 OZ.

¹¹⁰ ŠILHÁN, Josef. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 938.

¹¹¹ Tamtéž, s. 939.

¹¹² Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR 23. listopadu 2005 sp.zn. 21 Cdo 426/2005: „Má-li být dluh splněn ve splátkách a může-li věřitel podle dohody, právního předpisu nebo rozhodnutí požadovat zaplacení celé pohledávky při prodlení dlužníka se zaplacením jedné nebo některých splátek, stává se - jak je nepochybně zřejmé z ustanovení § 565 občanského zákoníku - pro nezaplacení splátek splatná celá pohledávka jen tehdy, jestliže věřitel dlužníka o zaplacení celé pohledávky řádně a včas požádal; v případě, že své právo nepoužil, může po dlužníku požadovat nadále jen sjednané nebo stanovené splátky.“

Dále Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. října 2006: sp.zn. 20 Cdo 237/2006: „Součástí podmínek splatnosti jednotlivých splátek může být ve smyslu ustanovení § 565 obč. zák. i určení, že pro nesplnění některé splátky je věřitel oprávněn žádat celý zbytek pohledávky najednou. Splatnost celé pohledávky (tzv. ztráta lhůt nebo ztráta výhody splátek) nenastává jak správně uvádí dovolatel přímo ze zákona, ale záleží na věřiteli, zda toto právo uplatní (ať již formou výzvy, žalobou nebo návrhem na nařízení exekuce). V každém případě může své právo uplatnit pouze do splatnosti nejbližší další splátky. Pokud tak neučiní a dlužník řádně a včas příští splátku zaplatí, může věřitel vymáhat jen nezaplacenou jednu splátku. Práva na zaplacení celého zbytku pohledávky však může využít kdykoli při vynechání některé z dalších splátek.“ Ustanovení § 565 obč. zák. č. 40/1964 Sb. přitom obsahově odpovídá ustanovení § 1931 OZ, takže tato judikatura bude aplikovatelná i na současnou úpravu.

Dále je zesplatnění úvěru možné u zajištěných úvěrů dle ustanovení § 2017, odst. 1 OZ, a to v případě, že jistota ztratí na hodnotě tak, že se zajištění stane nedostatečným, v takovém případě musí úvěrující první vyzvat úvěrovaného, aby zajištění přiměřeně doplnil, pokud úvěrovaný zajištění nedoplní, stane se nezajištěná část pohledávky splatnou.

V literatuře nepanuje úplná shoda ohledně rozsahu aplikace ustanovení § 2017 OZ na různé zajišťovací nástroje. Související ustanovení § 2012 OZ totiž stanoví, že jistota se poskytuje zřízením zástavního práva nebo způsobilým ručitelem. Elek proto uvádí, že ustanovení § 2017 OZ se vztahuje pouze na tyto dva instituty, bude se tedy aplikovat pouze v případě snížení hodnoty zástavy nebo ručení, a nebude se vztahovat na všechny druhy zajištění.¹¹³ Oproti tomu Richter uvádí, že pravidlo je aplikovatelné na všechny druhy zajištění.¹¹⁴ Obdobně to uvádí T. Kindl, který považuje výčet zajišťovacích nástrojů, pomocí nichž může být dána jistota, obsažený v ustanovení § 2012 OZ za demonstrativní, proto se podle něj pravidlo o povinnosti jistotu doplnit, pokud klesne na ceně, dotýká i ostatních zajišťovacích nástrojů.¹¹⁵ Zdá se tedy, že tato otázka není zcela jasná a bude ji muset upřesnit judikatura.

Pravidlo o povinnosti doplnit jistotu se vztahuje také na případy, kdy byla jistota oprávněně čerpána.¹¹⁶ Pokud tedy úvěrující oprávněně použil jistotu k uspokojení části zajištěného dluhu, a hodnota zbývajících jistoty nepostačuje k zajištění výše zbývajících zajištěných dluhů, i zde má úvěrující právo požadovat přiměřené doplnění jistoty, a pokud tak úvěrovaný neučiní, stane se nezajištěná část pohledávka splatnou.¹¹⁷

¹¹³ ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 735.

¹¹⁴ RICHTER, Tomáš. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1254.

¹¹⁵ KINDL, Tomáš. In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V. Vyd. 1.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 545.

¹¹⁶ Ustanovení § 2017, odst. 2 OZ.

¹¹⁷ RICHTER, Tomáš. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1255.

2.10. Zánik závazku ze smlouvy o úvěru

Závazek ze smlouvy o úvěru může zaniknout z mnoha důvodů, respektive na základě mnoha právních skutečností. Zánik závazku přitom znamená, že zanikly všechny povinnosti a jim odpovídající práva ze závazku, dříve závazek nezanikne. Pokud se závazkový vztah vyvíjí způsobem předvídaným stranami, měl by zaniknout splněním. Pokud zanikne jinak, znamená to určitou poruchu ve vývoji závazku. Právní skutečnosti, na základě kterých závazek zanikne, mohou být buď projevem vůle, tedy učiněné prostřednictvím právního jednání, (např. dohoda, odstoupení, výpověď) nebo mohou být právní událostí (např. smrt, uplynutí času), případně úředním aktem.¹¹⁸ Důvodů pro zánik závazku ze smlouvy o úvěru tedy může být mnoho, smlouva o úvěru bude především zanikat splněním, odstoupením od smlouvy a výpovědí smlouvy.¹¹⁹

2.10.1. Splnění

Splnění je právní jednání, které způsobuje zánik závazku s uspokojením věřitele. Splnění představuje takové právní jednání, které vede ke zrušení právní povinnosti, a to takovým chováním povinného subjektu, které odpovídá obsahu jeho subjektivní povinnosti ze závazku. Pokud závazek ze smlouvy o úvěru zanikne splněním, znamená to, že všechny povinnosti vyplývající ze závazku byly splněny.¹²⁰

Jelikož smlouvou o úvěru vzniká závazek synallagmatický, musí tedy všechny své povinnosti splnit úvěrující a úvěrovaný. Úvěrující tedy nejprve musí poskytnout řádně a včas peněžní prostředky úvěrovanému, a úvěrující musí řádně a včas poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky. Tyto povinnosti představují minimum, které občanský zákoník předvídá, ovšem ve smlouvě o úvěru může být sjednána celá

¹¹⁸ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo: Obligační právo - komparativní rozbor*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009, s. 294-296.

¹¹⁹ BEJČEK, Josef, Josef ŠILHÁN a kol. *Obchodní smlouvy: závazky v podnikání*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 465.

¹²⁰ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo: Obligační právo - komparativní rozbor*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009, s. 294-296, s. 297-298.

škála dalších povinností, ke kterým se strany zavážou, pro zánik závazku splněním pak bude nutné splnit také všechny tyto další povinnosti.

2.10.2. Výpověď

Výpověď závazku je upravena v ustanovení § 1998 – 2000 OZ. Obecně lze závazek vypovědět buď ze zákonných důvodů, nebo na základě smluvního ujednání.¹²¹

Specifická zákonná úprava pro výpověď smlouvy o úvěru není v občanském zákoníku upravena, proto bude možno použít pouze obecný důvod pro výpověď smlouvy dle ustanovení § 1999, odst. 1 OZ. Bude se tedy jednat o smlouvy uzavřené na dobu neurčitou zavazující alespoň jednu stranu k nepřetržité nebo opakované činnosti (nebo povinnosti takovou činností strpět). Takový závazek lze zrušit ke konci kalendářní čtvrtletí výpovědí danou alespoň tři měsíce předem. U smlouvy o úvěru se typicky jedná o revolvingové úvěry, kontokorentní úvěry a úvěry z kreditních karet, tedy takové, které lze čerpat a splácet opakovaně, pokud budou splňovat podmínky sjednání na dobu neurčitou.¹²²

2.10.3. Odstoupení

Odstoupení od smlouvy je obecně upraveno v ustanovení § 2001 a násl. OZ. Je to jednostranné právní jednání, které obvykle následuje po určitém porušení smluvních či zákonných povinností jedné ze stran, je tedy jakýmsi trestem za toto porušení.¹²³ Závazek se v případě odstoupení ruší sice od počátku, ale ne v celém rozsahu, některá práva a povinnosti zůstávají zachovány.¹²⁴ Nezaniká právo na zaplacení smluvní pokuty ani úroku z prodlení a právo na náhradu škody vzniklé z porušení smluvní povinnosti. Nezanikají ani ujednání, které mají vzhledem ke své

¹²¹ Ustanovení § 1998 OZ.

¹²² ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 738.

¹²³ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 103.

¹²⁴ ŠILHÁN, Josef. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1218.

povaze zavazovat strany i po odstoupení od smlouvy, zejména ujednání o způsobu řešení sporů. Dále se také odstoupení od smlouvy nedotýká zajištění.¹²⁵ To znamená, že sjednané zajištění se bude vztahovat i na povinnosti úvěrovaného vyplývající z odstoupení, tedy především vrácení všech poskytnutých plnění.¹²⁶

Odstoupit od smlouvy lze buď z důvodů stanovených ve smlouvě, nebo z důvodů, které stanoví zákon.¹²⁷ Vzhledem k autonomii vůle si strany mohou sjednat nejrůznější důvody, pro které je možné odstoupit od smlouvy. Zákonné důvody odstoupení od smlouvy o úvěru můžeme rozdělit na obecné důvody pro odstoupení od smlouvy a zvláštní, které zákon upravuje pouze pro smlouvu o úvěru.

Obecnými důvody pro odstoupení od smlouvy je porušení smlouvy podstatným způsobem a nepodstatné porušení smluvní povinnosti.¹²⁸ Odstoupení od smlouvy z důvodu porušení smlouvy podstatným způsobem upravuje ustanovení § 2002 OZ, kde je definováno podstatné porušení jako takové porušení povinnosti, o němž strana porušující smlouvu již při uzavření smlouvy věděla nebo musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by toto porušení předvídala. V takovém případě má druhá strana právo od smlouvy odstoupit bez zbytečného odkladu. Stejně to platí pro případ, že z chování strany vyplývá, že k podstatnému porušení smlouvy nepochybně dojde, a tato strana neposkytne na výzvu druhé straně přiměřenou jistotu.¹²⁹

Nepodstatné porušení smluvních povinností se stane důvodem pro odstoupení od smlouvy poté, co strana svoji povinnost nesplní ani v dodatečné přiměřené lhůtě, kterou jí druhá strana poskytla.¹³⁰

Zvláštními důvody pro odstoupení od smlouvy o úvěru je odstoupení z důvodu použití peněžních prostředků na jiný než sjednaný účel a

¹²⁵ Ustanovení § 2005, odst. 2 OZ.

¹²⁶ ŠILHÁN, Josef. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1218.

¹²⁷ Ustanovení § 2001 OZ.

¹²⁸ ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 734.

¹²⁹ Ustanovení § 2002, odst. 2 OZ.

¹³⁰ Ustanovení § 1978, odst. 1 OZ.

z důvodu nemožnosti použití peněžních prostředků na sjednaný účel dle ustanovení § 2400 OZ.

Možnost odstoupení od smlouvy od úvěru nastává v případě, že úvěrovaný použil peněžní prostředky na jiný než sjednaný účel. V takovém případě může úvěrující od smlouvy odstoupit a zároveň požadovat, aby úvěrovaný vrátil, co získal, i s úroky. Úvěrovaný tedy musí vrátit ty peněžní prostředky, které mu již k okamžiku odstoupení od smlouvy byly poskytnuty a zatím je nevrátil. Zároveň musí zaplatit úroky, a to za dobu od poskytnutí do vrácení peněžních prostředků.

Zároveň může být použití peněžních prostředků na jiný než sjednaný účel, bez souhlasu věřitele a nikoli v malém rozsahu (tj. dosahující částky nejméně 25 000 Kč¹³¹) také naplnit skutkovou podstatu trestného činu úvěrového podvodu dle § 211 odst. 2 TZ. Pachatel může být potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

Dále ustanovení § 2400 věta druhá OZ stanovuje také důvod odstoupení od smlouvy o úvěru z důvodu nemožnosti použití peněžitých prostředků na sjednaný účel. V takovém případě se použijí stejná pravidla pro odstoupení jako v případě odstoupení z důvodu porušení účelu, tedy především vrácení poskytnutých peněžních prostředků a zaplacení úroku.

2.11. Obchodní podmínky

Přinejmenším banky obchodní podmínky často při uzavírání smluv o úvěru využívají. Proto je v této části práce blíže rozeberu.

Zákon obchodní podmínky jako pojem nedefinuje, podle ustanovení § 1751 OZ lze část obsahu smlouvy určit odkazem na obchodní podmínky, ty se pak, pokud splňují všechny zákonné náležitosti, stávají nedílnou součástí smlouvy.

V obchodních podmínkách jsou pak zpravidla upraveny základní, opakující se ujednání dané smlouvy a definice pojmů, které by se opakovaly ve všech typově stejných smlouvách, které daný subjekt

¹³¹ Ustanovení § 138 TZ.

uzavírá. Ekonomičtější a jednodušší je tak tyto základní podmínky oddělit do samostatného dokumentu. Takových obchodních podmínek může mít subjekt i více, typicky banky zpravidla vydávají všeobecné obchodní podmínky, a dále obchodní podmínky pro jednotlivé bankovní produkty či služby (např. obchodní podmínky pro kreditní karty, obchodní podmínky pro platební služby, obchodní podmínky pro hypoteční úvěry atd.)¹³²

Obchodní podmínky můžeme dělit na (i) obecné obchodní podmínky (uzavírané bez ohledu na povahu stran a závazkového vztahu) a (ii) obchodní podmínky smluv uzavíraných mezi podnikateli, a dále pak ve smyslu § 1752, odst. 1 OZ obchodní podmínky uzavírané v běžném obchodním styku při závazku k dlouhodobému plnění.¹³³ Poslední kategorie má význam pro pozdější změny již přijatých obchodních podmínek.

Pokud se obchodní podmínky mají stát součástí smlouvy, musí na ně navrhovatel v nabídce odkázat, a dále musí být tyto k nabídce připojeny nebo být stranám známy. To znamená, že obchodní podmínky musí především být známy osobě, které je nabídka určena, důkazní břemeno v případě sporu o tom, zda obchodní podmínky byly druhé smluvní straně známy či nikoli, pak bude ležet na navrhovateli.¹³⁴

Nejjednodušším řešením z pohledu navrhovatele bude tedy odkázat na obchodní podmínky v nabídce a zároveň je pevně k nabídce připojit, v tomto případě by pak neměly vzniknout žádné pochybnosti o tom, zda se staly obchodní podmínky součástí smlouvy či nikoli.

V případě uzavírání smlouvy mezi podnikateli lze určit část obsahu smlouvy i pouhým odkazem na obchodní podmínky vypracované odbornými nebo zájmovými organizacemi. V tomto případě nemusí tedy být obchodní podmínky k nabídce připojeny ani být prokazována jejich

¹³² Česká spořitelna. Obchodní podmínky České spořitelny, a.s., [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z:

<http://www.csas.cz/banka/appmanager/portal/banka?nfpb=true&pageLabel=vop>.

¹³³ ČERNÁ, Stanislava a Stanislav PLÍVA. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 40.

¹³⁴ Tamtéž, s. 41.

známost druhé smluvní straně. Jedná se však pouze o případy uzavírání smluv mezi podnikateli, tj. všechny smluvní strany jsou podnikateli, toto ustanovení nelze použít při uzavírání smlouvy mezi podnikatelem a nepodnikatelem. Druhou podmínkou pak je, že tyto obchodní podmínky byly vypracovány odbornými nebo zájmovými organizacemi, nikoli tedy samotným navrhovatelem.¹³⁵

Pokud je rozpor mezi zněním smlouvy a obchodních podmínek, mají přednost ujednání obsažené ve smlouvě před ujednáními obchodních podmínek.¹³⁶ V případě, že vznikne spor mezi obchodními podmínkami, které připojil k nabídce navrhovatel a obchodními podmínkami, které druhá smluvní strana připojila k přijetí nabídky, bude smlouva uzavřena s tím, že její součástí se stává takový obsah obchodních podmínek, ve kterém tyto obchodní podmínky nejsou ve vzájemném rozporu.¹³⁷

2.11.1. Změny obchodních podmínek

Ustanovení § 1752 OZ stanoví podmínky pro provádění jednostranných pozdějších změn obchodních podmínek. Potřeba takové změny může vyplývat např. ze změn v podnikatelském prostředí. Ustanovení se však týká pouze případů, kdy strana, která obchodní podmínky vydala (i) uzavírá v běžném obchodním styku smlouvy s větším počtem osob zavazující dlouhodobě k opětovnému plnění stejného druhu s odkazem na obchodní podmínky a (ii) z povahy závazku vyplývá již při jednání o uzavření smlouvy rozumná potřeba pozdější změny obchodních podmínek.

Pokud jsou splněny uvedené podmínky, mohou si strany ujednat, že obchodní podmínky mohou být v přiměřeném rozsahu jednostranně změněny. Toto ujednání musí obsahovat alespoň (i) určení způsobu, jakým bude změna smluvních podmínek druhé straně oznámena a dále (ii) musí zakládat druhé smluvní straně právo změny odmítnout a závazek z důvodu změny obchodních podmínek vypovědět. Výpovědní

¹³⁵ Ustanovení § 1751, odst. 3 OZ

¹³⁶ Ustanovení § 1751, odst. 1 OZ.

¹³⁷ Ustanovení § 1751, odst. 2 OZ.

doba pak musí být dostatečná k obstarání obdobných plnění od jiného dodavatele. Dále je také stanoveno, že se k ujednáním, které s takovou výpovědí spojují zvláštní povinnost zatěžující vypovídající stranu, se nepřihlíží.

Samotná změna obchodních podmínek je tedy sice jednostranná, druhá smluvní strana nemůže samotnou změnu obchodních podmínek ovlivnit, ovšem může se rozhodnout raději smluvní vztah ukončit a z důvodu změny obchodních podmínek smlouvu vypovědět.

Otázkou je, zda podmínky tohoto ustanovení naplňují smlouvy o úvěru. Pokud budeme posuzovat situaci, kdy úvěrujícím je banka, pro kterou je poskytování úvěrů jednou z hlavních činností, bude pravděpodobně většinou splněna podmínka, že smlouva je uzavírána v běžném obchodním styku s větším počtem osob. Otázkou je, zda se v případě úvěru jedná o opakující se plnění. Z ustanovení není zcela jasné, která ze stran má opětující se plnění poskytovat. Mělo by tak stačit, že opětující se plnění poskytuje alespoň jedna strana.¹³⁸

Z hlediska závazku úvěrujícího, záleží na tom, jak je sjednáno poskytování úvěru, o dlouhodobé opětovné plnění by se mohlo jednat v případě revolvingových úvěrových produktů, kreditních karet a kontokorentních úvěrů, kde k poskytnutí peněžních prostředků dochází typicky opakovaně. Z hlediska závazku úvěrovaného se nebude jednat o dlouhodobé opakující se plnění v případě splátek, protože ty nepředstavují opakující se plnění, ale postupné dílčí plnění.¹³⁹ Mohlo by se ale jednat o opakující se plnění opět v případě kontokorentních úvěrů, kreditní karet a revolvingových úvěrů, které jsou spláceny opakovaně. Ustanovení § 1752 OZ by tedy podle mého názoru mohlo dopadat na uvedené typy úvěrů.

¹³⁸ PELIKÁNOVÁ, Irena, Robert PELIKÁN. In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 75.

¹³⁹ ŠILHÁN, Josef. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 938.

2.11.2. Překvapivá ustanovení

Ustanovení § 1753 OZ stanoví pravidlo, že taková ustanovení obchodních podmínek, které druhá strana nemohla rozumně očekávat, jsou neúčinná. Účinná budou pouze v případě, že je druhá smluvní strana přijala výslovně. Jedná se o tzv. překvapivá ustanovení.

To zda, je ustanovení překvapivé či nikoli se pak posoudí dle jeho obsahu, ale také dle způsobu jeho vyjádření. Překvapivost ustanovení může spočívat z hlediska obsahu v tom, že (i) upravuje otázky, které typicky daná smlouva neupravuje, otázky, které se smlouvou nesouvisejí, např. rozhodčí a prorogační doložky. Nebo (ii) otázky, které jsou sice typické pro danou smlouvu, ale jsou řešeny neobvyklým, neočekávaným způsobem, většinou nevýhodným pro druhou smluvní stranu.¹⁴⁰

Z hlediska způsobu vyjádření se pak bude jednat o ustanovení, která jsou vyjádřena tak, že jsou obtížně čitelná kvůli velikosti, typu, nebo barvě písma, či drobné, snadno přehlédnutelné poznámky pod čarou, nebo i příliš složitě, nesrozumitelně vyjádřené formulace, kterým laik neporozumí.¹⁴¹

Další ustanovení o obchodních podmínkách je pak stanoveno v § 1799 OZ pro smlouvy uzavřené adhezním způsobem.

2.12. Smlouvy uzavírané adhezním způsobem

Bankovní smlouvy o úvěru jsou často uzavírány adhezním způsobem, proto v této podkapitole smlouvy uzavírané adhezním způsobem blíže rozeberu. Smlouvy uzavírané adhezním způsobem jsou smlouvy, kdy jedna smluvní strana jednostranně určí základní podmínky smlouvy a druhá, slabší smluvní strana může smlouvu buď přijmout, nebo

¹⁴⁰ PELIKÁNOVÁ, Irena, Robert PELIKÁN. In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 75.

¹⁴¹ KOTRNOCHOVÁ, Tereza. *Pozor na „překvapivá ustanovení“ v obchodních podmínkách* [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://www.schaffer-partner.cz/aktuality/item/403-pozor-na-prekvapiva-ustanoveni-v-obchodnich-podminkach>.

odmítnout, nedochází zde ale k vyjednávání o základních podmínkách smlouvy mezi stranami, slabší smluvní strana nemá skutečnou možnost základní podmínky uzavírané smlouvy ovlivnit.¹⁴²

Při posuzování, zda se jedná o smlouvu uzavřenou adhezním způsobem, se uplatní vyvratitelná domněnka, že pokud byl k uzavření smlouvy se slabší stranou použit formulář nebo jiný obdobný prostředek, byla smlouva adhezním způsobem uzavřena.¹⁴³

Tento způsob uzavírání smluv je typický pro subjekty, které uzavírají většinou při své podnikatelské činnosti velké množství stejných obchodů, a z ekonomických a organizačních důvodů nevyjednávají jednotlivě s každou protistranou o podmínkách smlouvy, mají tyto podmínky stanovené předem, druhá smluvní strana má možnost tyto podmínky buď přijmout, nebo smlouvu vůbec neuzavřít. Adhezním způsob uzavírání smlouvy je typický i pro bankovní obchody, včetně smluv o úvěru, základní podmínky smlouvy jsou obvykle určeny silnější smluvní stranou, tedy bankou.¹⁴⁴ Protože slabší smluvní strana je při kontraktačním procesu znevýhodněna, obsahuje OZ ustanovení, která tuto stranu chrání.

Dle ustanovení § 433, odst. 2 OZ platí vyvratitelná domněnka, že slabší strana je vždy osoba, která vůči podnikateli v hospodářském styku vystupuje mimo souvislost s vlastním podnikáním. Z toho můžeme dovodit, že se může jak o fyzickou, tak o právnickou osobu, a to i podnikatele, pokud vystupuje mimo své vlastní podnikání.

Slabší strana však není v OZ dále definována, platí zde pouze uvedená vyvratitelná domněnka, čili o slabší stranu se může jednat i v jiných případech, např. i v případě, že se bude jednat o podnikatele, ať už fyzickou nebo právnickou osobu, i když vystupuje v rámci svého

¹⁴² BEJČEK, Josef, Josef ŠILHÁN a kol. *Obchodní smlouvy: závazky v podnikání*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015, s. 63

¹⁴³ Ustanovení § 1798, odst. 2 OZ.

¹⁴⁴ MAREK, Karel. *K úvěru a zápůjčce* [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-uveru-a-zapujcce?browser=full>.

podnikání, pokud druhou stranou bude podnikatel s výrazně silnějším postavením.^{145,146}

Ochrana slabší smluvní strany v rámci smluv uzavíraných adhezních způsobem se týká především ochrany před doložkami, které odkazují na další podmínky uvedené mimo vlastní text smlouvy. Taková doložka je platná jen, byla-li slabší strana s doložkou a jejím významem seznámena nebo prokáže-li se, že význam doložky musela znát.¹⁴⁷

Dále doložka nebude platná, pokud ji lze přečíst jen se zvláštními obtížemi, nebo je pro osobu průměrného rozumu nesrozumitelná, taková doložka bude platná jen v případě, že slabší straně nepůsobí újmu nebo pokud druhá strana prokáže, že slabší straně byl význam doložky dostatečně znám.¹⁴⁸

Dále je doložka vždy neplatná, pokud je pro slabší strana zvláště nevýhodná, aniž je pro to rozumný důvod, zejména pokud se odchyluje závažně a bez zvláštního důvodu od obvyklých podmínek ujednávaných v obdobných případech.¹⁴⁹

Tato ustanovení mají kogentní charakter, dle ustanovení § 1801 OZ se od nich nelze odchýlit. Použití § 1799 – 1800 OZ může být vyloučeno pouze u smluv uzavíraných mezi podnikateli, i zde ovšem, pokud strana prokáže, že doložka uvedená mimo vlastní text smlouvy a navržená druhou smluvní stranou hrubě odporuje obchodním zvyklostem a zásadě poctivého obchodního styku, budou ustanovení § 1799 – 1800 OZ účinná, i když jejich použití smluvní strany (podnikatelé) vyloučily.

¹⁴⁵ PELIKÁNOVÁ, Irena, Robert PELIKÁN. In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 1018.

¹⁴⁶ RADA, Ivan, Eliška SÝKOROVÁ. *Zvláštní subjekty právních vztahů - podnikatel, odborník, spotřebitel, slabší smluvní strana* [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zvlastni-subjekty-pravnich-vztahu-podnikatel-odbornik-spotrebitel-slabsi-smluvni-strana-96776.html>.

¹⁴⁷ Ustanovení § 1799 OZ.

¹⁴⁸ Ustanovení § 1800, odst. 1 OZ.

¹⁴⁹ Ustanovení § 1800, odst. 2 OZ.

3. Spotřebitelský úvěr

3.1. Právní prameny

Spotřebitelské úvěry upravuje zákon o spotřebitelském úvěru č. 145/2010 Sb. (dále „SpotřÚZ“). Úprava především chrání spotřebitele, a to např. prostřednictvím širokých informačních povinností věřitele, povinnosti věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele, práva spotřebitele na odstoupení od smlouvy o spotřebitelském úvěru a dalších ustanovení.

SpotřÚZ zapracoval do českého právního řádu právní předpisy Evropské unie, zejména se jednalo o Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008.¹⁵⁰ Tato směrnice se označuje také jako Consumer Credit Directive (dále „CCD“).

Dne 4. února 2014 vyšla Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU, o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010, označována také jako Mortgage Credit Directive nebo „hypoteční směrnice“ (dále „Směrnice MCD“). Členské státy EU mají povinnost provést transpozici Směrnice MCD do svých národních právních řádů do 21. března 2016.¹⁵¹ Směrnice MCD upravuje spotřebitelské úvěry na bydlení, kterých se směrnice CCD nedotýkala, úvěry na bydlení jsou také vyňaty z působnosti SpotřÚZ.¹⁵²

V návaznosti na vydání Směrnice MCD byl vypracován Vládní návrh zákona o spotřebitelském úvěru¹⁵³, který počítá se zrušením dosavadního zákona o spotřebitelském úvěru č. 145/2010 Sb.¹⁵⁴ (dále označuji tento vládní návrh nového zákona o spotřebitelském úvěru jako „vl.n.z. o SpotřÚ“ nebo „Návrh“).

¹⁵⁰ Ustanovení §1 SpotřÚZ.

¹⁵¹ Článek 42, odstavec 1 Směrnice MCD.

¹⁵² Ustanovení § 2, písm. a) SpotřÚZ.

¹⁵³ Sněmovní tisk 679/0 (7. volební období, od 2013): Vládní návrh zákona o spotřebitelském úvěru ze dne 22. prosince 2015 včetně důvodové zprávy [online]. [cit. 2016-03-09]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

¹⁵⁴ Ustanovení § 178 vl.n.z. o SpotřÚ.

Cílem vydání nového zákona o spotřebitelském úvěru je především transpozice Směrnice MCD do českého právního řádu. Nová úprava má obsahovat úpravu zatím obsaženou ve SpotřÚZ (i ta však doznává významných změn), navíc doplněnou o úpravu úvěrů na bydlení, a dále nově upravovat otázky distribuce spotřebitelských úvěrů. Nový zákon o spotřebitelském úvěru má tak představovat ucelenou úpravu všech spotřebitelských úvěrů, která bude dopadat na všechny jejich typy, na rozdíl od současné právní úpravy.¹⁵⁵

Vláda předložila Poslanecké sněmovně vl.n.z. o SpotřÚ dne 22. 12. 2015, projednávání návrhu bylo 10.2.2016 v 1. čtení přerušeno, návrh tedy zatím neprošel legislativním procesem. V ustanovení § 179 Návrhu je počítáno s nabytím účinnosti 21. března 2016 a vzhledem k povinnosti transpozice úpravy Směrnice MCD do českého právního řádu předpokládám, že bude Návrh schválen, avšak jeho znění může ještě doznat změn. Na závěr této kapitoly tedy rozeberu hlavní novinky, které obsahuje připravovaná právní úprava.

3.2. Spotřebitelský úvěr v současné úpravě

Spotřebitelský úvěr je vymezen v ustanovení § 1, věta druhá SpotřÚZ jako odložená platba, půjčka, úvěr nebo jiná obdobná finanční služba poskytovaná nebo přislíbená spotřebiteli věřitelem, nebo zprostředkovatelem. Spotřebitelem se přitom rozumí fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání¹⁵⁶ a věřitelem osoba nabízející nebo poskytující spotřebitelský úvěr v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání¹⁵⁷. V případě smlouvy o úvěru je tedy úvěrující ve SpotřÚZ označen jako věřitel a úvěrovaný jako spotřebitel.

¹⁵⁵ Ministerstvo financí. *Ministerstvo financí předkládá vládě návrh zákona o úvěru pro spotřebitele* [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/spotrebitelsky-uver/distribuce-uveru-pro-spotrebitele/ministerstvo-financi-predklada-vlade-nav-22582>.

¹⁵⁶ Ustanovení § 3, písm. a) SpotřÚZ.

¹⁵⁷ Ustanovení § 3, písm. b) SpotřÚZ.

Spotřebitelský úvěr sám o sobě není žádným smluvním typem, je to právní režim, který musíme aplikovat, v případě, že smluvní vztah spadá do definice ustanovení § 1 SpotřÚZ. Ze smluvních typů obsažených v OZ bude tuto definici splňovat smlouva o úvěru a smlouva o zápůjčce, pokud budou poskytované nebo přislíbené spotřebiteli věřitelem, jak jsou tyto subjekty výše definovány. Dále se samozřejmě může jednat o další nepojmenované smlouvy.¹⁵⁸

Okruh subjektů, které mohou poskytovat spotřebitelské úvěry je omezen. Tyto úvěry mohou poskytovat jen subjekty, které (i) svou činnost vykonávají na základě povolení, licence nebo registrace České národní banky, jedná se tedy zejména o banky a spořitelny a úvěrní družstva nebo (ii) mají k poskytování spotřebitelských úvěrů živnostenské oprávnění, jedná se o vázanou živnost Poskytování nebo zprostředkování spotřebitelských úvěrů.¹⁵⁹

Působnost SpotřÚZ je dosti omezena v jeho ustanovení § 2.¹⁶⁰

¹⁵⁸ VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 2.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 29.

¹⁶⁰ § 2 SpotřÚZ:

Tento zákon se nevztahuje na odloženou platbu, půjčku, úvěr nebo jinou obdobnou finanční službu

a) poskytnutou pro účely bydlení, v níž je pohledávka zajištěna zástavním právem k nemovitosti a jejímž účelem je

1. nabytí vlastnického práva k nemovitosti, vypořádání vlastnických vztahů k nemovitosti nebo výstavba nemovitosti,

2. úhrada za převod členských práv a povinností v bytovém družstvu nebo nabytí účasti v jiné právnické osobě za účelem získání práva užívání bytu či rodinného domu,

3. změna stavby nebo její připojení k veřejným sítím,

4. úhrada nákladů spojených se získáním půjčky, úvěru nebo jiné obdobné finanční služby s účelem uvedeným v bodech 1 až 3, nebo

5. splacení úvěru, půjčky nebo jiné obdobné finanční služby poskytnuté k účelům uvedeným v bodech 1 až 4, popřípadě 5,

b) sjednanou v podobě nájmu věci nebo leasingu s výjimkou smluvních vztahů, u nichž je sjednáno právo nebo povinnost koupě předmětu smlouvy nebo jiná možnost nabytí vlastnického práva po uplynutí určité doby,

c) poskytnutou bez úroku a jakékoli úplaty,

d) sjednanou v podobě průběžného poskytování služby nebo dodávání zboží stejného druhu, za které spotřebitel může platit v průběhu jejich poskytování formou splátek,

e) s celkovou výší nižší než 5000 Kč nebo vyšší než 1880000 Kč; částka 5000 Kč se považuje za dosaženou též tehdy, je-li mezi tímž věřitelem a spotřebitelem uzavřeno v období 12 měsíců více smluv se stejným nebo obdobným účelem, přičemž se tento

3.2.1. Forma a obsah smlouvy o spotřebitelském úvěru

Smlouva o spotřebitelském úvěru má povinně písemnou formu, jejíž jedno vyhotovení musí obdržet spotřebitel v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat. Důvodem tohoto ustanovení je zajištění právní jistoty spotřebitele, zajištění důkazů pro případné právní spory a zajištění informovanosti spotřebitele o obsahu smlouvy.¹⁶¹

Požadavek písemné formy bude splněn i v případě uzavření smlouvy prostřednictvím jednání činěného elektronicky, pokud budou splněny požadavky kladené občanským zákoníkem na písemnost formy právního jednání. Písemná forma bude splněna, pokud bude vyhovovat požadavkům ustanovení § 561 a násl. OZ. Musí být splněno několik předpokladů, a to (i) použité technické řešení jednoznačně identifikuje jednající osobu, (ii) je zachycen obsah právního jednání a (iii) obsah právního jednání je spojen s jednající osobu tak, že je nezpochybnitelné, že se jedná o projev její vůle. Těmto požadavkům může vyhovovat i např. uzavření smlouvy prostřednictvím internetového bankovníctví, dále požadavek písemnosti splňují datové zprávy zasílané datovými

zákon vztahuje na smlouvu, kterou se dosáhne nebo přesáhne celková výše úvěru 5000 Kč, a všechny následující smlouvy uzavřené v uvedeném období,

f) kterou zaměstnavatel poskytuje svým zaměstnancům jako vedlejší činnost s roční procentní sazbou nákladů nižší, než je roční procentní sazba nákladů spotřebitelských úvěrů obvykle nabízená na trhu, a která není obecně nabízena veřejnosti,

g) sjednanou s obchodníkem s cennými papíry nebo bankou, jejímž účelem je provedení operace s investičním nástrojem³⁾, přičemž obchodník s cennými papíry nebo banka jsou do této operace zapojeni,

h) v podobě bezplatného odložení platby stávajícího dluhu,

i) poskytovanou omezenému okruhu osob ve veřejném zájmu na základě jiného právního předpisu bezúročně nebo s úrokovými sazbami nižšími, než jsou sazby na trhu obvyklé,

j) při jejímž poskytnutí je věřiteli přenechána movitá věc a věřiteli nevzniká právo na vrácení peněz, nebo

k) která je obsažena ve smíru uzavřeném před soudem nebo jiným příslušným orgánem.

¹⁶¹ Sněmovní tisk 1055/0 (5. volební období, od 2006-2010): Vládní návrh na vydání zákona o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů ze dne 22. února 2010 [online]s.74 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1055&CT1=0>.

schránkami na základě zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů.¹⁶²

SpotřÚZ také stanoví, jaké informace musí smlouva minimálně obsahovat. Smlouva o spotřebitelském úvěru musí minimálně obsahovat následující informace, které musí být uvedeny jasným, výstižným a zřetelným způsobem^{163, 164}:

- a) druh spotřebitelského úvěru,
- b) kontaktní údaje smluvních stran, zejména poštovní adresu pro doručování a telefonní číslo,
- c) dobu trvání spotřebitelského úvěru, celkovou výši spotřebitelského úvěru a podmínky jeho čerpání,
- d) určení zboží nebo služby a jejich cenu, která by byla placena bez využití spotřebitelského úvěru, v případě spotřebitelského úvěru ve formě odložené platby za zboží nebo službu a smluv o vázaném spotřebitelském úvěru,
- e) výpůjční úrokovou sazbu, podmínky upravující použití této sazby a případně údaj o jakémkoliv indexu nebo referenční úrokové sazbě použitelné pro počáteční úrokovou sazbu, jakož i o době, podmínkách a postupu pro změnu úrokové sazby,
- f) RPSN (roční procentní sazbu nákladů) na spotřebitelský úvěr, veškeré předpoklady použité pro výpočet této sazby a celkovou částku splatnou spotřebitelem, vyjádřenou číselným údajem a vypočtenou k okamžiku uzavření smlouvy,
- g) výši, počet a četnost plateb, jež má spotřebitel provést, a případně způsob jejich přiřazování,
- h) informace o právu obdržet kdykoliv bezplatně výpis z účtu v podobě tabulky umožnění,
- i) soupis uvádějící lhůty a podmínky pro splacení úroku a veškeré související opakující se či jednorázové poplatky,

¹⁶² VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 80-83.

¹⁶³ Ustanovení § 6, odst. 1 SpotřÚZ

¹⁶⁴ Příloha č. 3 ke SpotřÚZ

- j) veškeré poplatky vyplývající ze smlouvy,
- k) úrokovou sazbu použitelnou v případě opožděných plateb platnou v okamžiku uzavření smlouvy a podmínky pro její úpravu a veškeré další důsledky vyplývající z prodlení spotřebitele,
- l) náklady na služby notáře či jiné obdobné náklady,
- m) požadavek na případné zajištění nebo pojištění,
- n) informaci o právu na odstoupení od smlouvy,
- o) informaci o právech vyplývajících z § 14 odst. 3 a 4 SpotřÚZ a podmínkách jejich uplatnění (týká se smluv o vázaném spotřebitelském úvěru, kdy je smlouva o spotřebitelském úvěru závislá na smlouvě o koupi zboží nebo poskytnutí služby),
- p) informaci o právu na předčasné splacení spotřebitelského úvěru, o případném právu věřitele na náhradu vzniklých nákladů a o způsobu jejich stanovení,
- q) informaci o postupu v případě ukončení smluvního vztahu,
- r) informaci o možnosti mimosoudního řešení spotřebitelských sporů prostřednictvím finančního arbitra,
- s) označení příslušného orgánu dozoru, a
- t) informaci o tom, zda případné použití kapitálu, vytvořeného platbami spotřebitele namísto splacení spotřebitelského úvěru, povede k úplnému splacení spotřebitelského úvěru.

Nedodržení formy, neuvedení požadovaných informací dle Přílohy č. 3 ke SpotřÚZ ale nemá za následek neplatnost smlouvy. Pokud nebyla písemná forma dodržena nebo smlouva neobsahovala všechny předepsané informace, a spotřebitel tuto skutečnost uplatní u věřitele, pokládá se spotřebitelský úvěr od počátku za úročný ve výši diskontní sazby platné v době uzavření této smlouvy uveřejněné Českou národní bankou a ujednání o jiných platbách na spotřebitelský úvěr jsou neplatná. Stejně to platí pro případ, že spotřebiteli nebylo poskytnuto jedno vyhotovení smlouvy.¹⁶⁵ Tyto nedostatky tedy sankcionují věřitele,

¹⁶⁵ Ustanovení § 8 SpotřÚZ.

čímž na něj přenáší odpovědnost za dodržení těchto náležitostí. To, že se SpotřÚZ snaží docílit, aby smlouva o spotřebitelském úvěru byla spíše platná než neplatná, má za cíl chránit spotřebitele, protože v případě neplatnosti smlouvy by nebyl chráněn podle SpotřÚZ a navíc by musel, pokud by již úvěr čerpal, vrátit poskytnuté peněžní prostředky předčasně z důvodu bezdůvodného obohacení.¹⁶⁶

Dále je upraveno také používání obchodních podmínek. Pokud je část obsahu smlouvy určena odkazem na obchodní podmínky, věřitel musí připojit ke smlouvě jen takovou část obchodních podmínek, která se týká uzavírané smlouvy. Použitá velikost písma přitom nesmí být menší než ve smlouvě.¹⁶⁷ Opět se jedná o ustanovení chránící spotřebitele před nesrozumitelností a nejasností obsahu závazku, který uzavírá.

Důležitým pojmem je RPSN, roční procentní sazba nákladů. RPSN je ukazatelem, prostřednictvím kterého je spotřebitel informován o celkové nákladovosti úvěru. Pro posouzení výhodnosti úvěru nestačí totiž jen výše úrokové sazby, důležité jsou také všechny ostatní náklady, jako například poplatky. Díky RPSN tedy může spotřebitel objektivně porovnat výhodnost jednotlivých nabídek spotřebitelského úvěru. Hodnota RPSN musí být uvedena v reklamě, před smluvních informacích i samotné smlouvě o spotřebitelském úvěru. RPSN představuje celkové náklady spotřebitelského úvěru pro spotřebitele, vyjádřené jako roční procentní podíl z celkové výše spotřebitelského úvěru. Do těchto celkových nákladů spotřebitelského úvěru se započítají veškeré náklady na spotřebitelský úvěr včetně úroků, provizí, daní a veškerých dalších poplatků, které spotřebitel musí zaplatit v souvislosti se spotřebitelským úvěrem a které jsou věřiteli známy.¹⁶⁸ Přesný vzorec pro výpočet RPSN je obsažen v Příloze č. 5 ke SpotřÚZ.

Výpůjční úroková sazba je úroková sazba vyjádřená jako pevná nebo pohyblivá procentní sazba uplatňovaná ročně na čerpanou výši

¹⁶⁶ ELEK, Štefan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 698

¹⁶⁷ Ustanovení § 6, odst. 1 SpotřÚZ.

¹⁶⁸ Ustanovení § 3, písm. d), e) SpotřÚZ.

spotřebitelského úvěru.¹⁶⁹ Úrok tedy může být i u spotřebitelského úvěru pevný nebo pohyblivý. Důležité je, že musí být vždy uváděn p.a. (per annum) a v procentech.

Pokud má být úrok vázán na referenční úrokovou sazbu, musí to být taková sazba, která pochází z veřejně přístupného zdroje a kterou mohou strany smlouvy ověřit, avšak nemohou ji jakkoliv přímo ovlivnit.¹⁷⁰ Smyslem ustanovení je chránit spotřebitele před jednostrannými změnami úrokové sazby, kterou by vyvolal svým jednáním věřitel.

3.2.2. Informační povinnosti věřitele

Věřitel má řadu informačních povinností, které se vztahují již na reklamu a nabízení spotřebitelského úvěru, dále předmluvní informace, informace obsažené ve vlastní smlouvě o spotřebitelském úvěru (popsány výše) a informace poskytované po dobu trvání spotřebitelského úvěru. Účelem těchto povinností je zajistit co nejlepší informovanost spotřebitele tak, aby mohl co nejlépe posoudit nabídku úvěru a jeho rozhodnutí bylo dostatečně kvalifikované.¹⁷¹ Za nesplnění těchto povinností přitom věřiteli hrozí sankce až 20 000 000 Kč dle ustanovení § 20 SpotřÚZ.

Co se týče reklamy, věřitel musí v reklamě, jejíž součástí je jakýkoliv údaj o nákladech spotřebitelského úvěru, uvést jasným, výstižným a zřetelným způsobem informace uvedené v Příloze 1 ke SpotřÚZ, a to formou reprezentativního příkladu.¹⁷² Jedná se zejména o údaj o RPSN, výpůjční úrokovou sazbu, poplatky, výši úvěru, výši splátek atd.

Předmluvní informace musí věřitel spotřebiteli poskytnout s dostatečným předstihem před uzavřením smlouvy, a to v listinné podobě

¹⁶⁹ Ustanovení § 3, písm. l) SpotřÚZ.

¹⁷⁰ Ustanovení § 3, písm. h) SpotřÚZ.

¹⁷¹ Sněmovní tisk 1055/0 (5. volební období, od 2006-2010): Vládní návrh na vydání zákona o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů ze dne 22. února 2010 [online]s. 65 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1055&CT1=0>.

¹⁷² Ustanovení § 4 SpotřÚZ.

nebo na jiném trvalém nosiči dat.¹⁷³ Rozsah předsmulvních informací je uveden v Příloze č. 2 ke SpotřÚZ, všechny informace přitom musí být stejně výrazné. Také je stanoveno, že pokud chce věřitel navíc uvést informace v této příloze neuvedené, poskytne je spotřebiteli v samostatném dokumentu. Toto je významné z hlediska ochrany spotřebitele proto, aby se v poskytnutých informacích správně zorientoval a ostatní nepodstatné informace neodváděli pozornost od těch zásadních. K poskytovaným předsmulvním informacím patří zejména údaj o druhu spotřebitelského úvěru, věřiteli, celkové výši spotřebitelského úvěru, podmínkách jeho čerpání, době trvání spotřebitelského úvěru, výpůjční úrokové sazbě, celkové částce splatné spotřebitelem a roční procentní sazbě nákladů na spotřebitelský úvěr, výši, počtu a četnosti plateb, jež má spotřebitel provést, poplatcích, požadovaném zajištění, právu na odstoupení od smlouvy, právu na předčasné splacení a další informace.¹⁷⁴ Tyto informace musí věřitel poskytnout na standardizovaném formuláři, který tak umožní spotřebiteli jednoduše porovnat všechny nabídky spotřebitelského úvěru.¹⁷⁵ Předsmulvné informace musí navíc věřitel spotřebiteli náležitě vysvětlit tak, aby spotřebitel mohl posoudit, zda navrhovaná smlouva odpovídá jeho potřebám a finanční situaci.¹⁷⁶

Další povinnosti má věřitel v průběhu trvání smluvního vztahu. Především musí věřitel poskytovat spotřebiteli informace o každé změně výpůjční úrokové sazby, a to v přiměřeném předstihu před nabytím její účinnosti, sankcí je pak pro věřitele neúčinnost takové změny úrokové sazby, pokud o ní spotřebitele neinformuje. Součástí této informace musí být také výše a četnost splátek po změně výpůjční úrokové sazby. Pokud k takové změně splátek dojde, spotřebitel by jinak nebyl informován, jaká má být nová výše splátek. Informace musí být poskytnuta v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat. Obdobně to platí pro úvěr ve

¹⁷³ Ustanovení § 5 SpotřÚZ.

¹⁷⁴ Příloha č. 2 ke SpotřÚZ.

¹⁷⁵ Ustanovení § 5, odst. 2 SpotřÚZ.

¹⁷⁶ Ustanovení § 5, odst. 5 SpotřÚZ.

formě možnosti přečerpání¹⁷⁷, kde je věřitel povinen informovat spotřebitele o každém zvýšení výpůjční úrokové sazby a v tomto případě navíc ještě také o zvýšení poplatků, a to ve stejné formě a pod hrozbou stejné sankce jako u ostatních úvěrů, jak je popsáno výše.¹⁷⁸ Tento způsob poskytování informací mohou strany smluvním ujednáním změnit v případě, že je výpůjční úroková sazba vázána na referenční úrokovou sazbu, která je zveřejňována. Zde si mohou strany sjednat, že informace o změnách budou spotřebiteli poskytovány pravidelně a v přiměřeném intervalu, nemusí být tedy poskytovány při každé změně.¹⁷⁹ Další informační povinnosti má věřitel u spotřebitelských úvěrů uzavřených na dobu neurčitou, kde musí spotřebiteli pravidelně poskytovat informace uvedené v Příloze č. 4 ke SpotřÚZ¹⁸⁰ formou pravidelného výpisu. Spotřebitelský úvěr na dobu neurčitou bude např. kreditní karta či revolvingový úvěr.

Další zásadní povinností věřitele je povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele. Ustanovení má za cíl zajistit, že schopnost spotřebitele splácet bude věřitelem pečlivě posouzena, jak to odpovídá principu odpovědného úvěrování. Cílem tohoto ustanovení je „...ochrana spotřebitele před přijetím neuvážených a nezodpovědných rozhodnutí, plynoucích z neznalosti a nedostatečných zkušeností, jakož i osobních morálně volných vlastností a životních i sociálních poměrů spotřebitele, které mohou zásadním způsobem dopadnout na jeho osobní a rodinnou finanční situaci, postihnout jeho majetek a ohrozit uspokojování základních životních potřeb, ekonomickou funkci rodiny a společenský status jejich členů, vč. narušení jejich sociálních vztahů.“¹⁸¹ Dá se tedy

¹⁷⁷ Možností přečerpání se dle ustanovení §3, písm. g) SpotřÚZ rozumí výslovné ujednání smluvních stran o zpřístupnění peněžních prostředků, které přesahují aktuální zůstatek na platebním účtu spotřebitele. Jedná se tedy o kontokorentní úvěr dle ustanovení § 2665 OZ: „Ujednají-li strany, že ten, kdo vede účet, umožní výběr hotovosti nebo provede převod peněžních prostředků z účtu, ač pro to na účtu není dostatek peněžních prostředků, použijí se přiměřeně ustanovení o úvěru.“

¹⁷⁸ Ustanovení § 7, odst. 1 SpotřÚZ.

¹⁷⁹ Ustanovení § 7, odst. 2 SpotřÚZ.

¹⁸⁰ Ustanovení § 7, odst. 3,4 SpotřÚZ.

¹⁸¹ Česká národní banka. *Dohledový benchmark č. 1/2014: K výkladu povinnosti věřitele posoudit s odbornou péčí schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr podle § 9 odst.*

říci, že zákon zde chrání spotřebitele před jeho vlastním rozhodnutím, které by pro něj mohlo mít do budoucna neočekávané následky.

Věřitel musí úvěruschopnost spotřebitele posoudit s odbornou péčí, a to na základě dostatečných informací získaných i od spotřebitele, který má povinnost k tomu věřiteli poskytnout úplné, přesné a pravdivé údaje, a dále prostřednictvím nahlédnutí do databází umožňujících posouzení úvěruschopnosti spotřebitele.¹⁸² Mezi tyto databáze patří v České republice především Bankovního registr klientských informací, ve kterém jsou shromažďovány údaje o úvěrových vztazích mezi bankami a jejich klienty, dále Nebankovní registr klientských informací, shromažďující údaje mezi dalšími věřitelskými subjekty a jejich klienty, a dále sdružení SOLUS, které provozuje několik registrů.

Spotřebitel může úvěr kdykoli předčasně splatit, až již zcela nebo zčásti. V takovém případě má spotřebitel právo na snížení celkových nákladů spotřebitelského úvěru o výši úroku a dalších nákladů, které by byl spotřebitel povinen platit v případě, kdy by nedošlo k předčasnému splacení spotřebitelského úvěru. Pro případ předčasného splacení spotřebitelského úvěru má věřitel právo na náhradu nutných a objektivně odůvodněných nákladů, které mu vznikly v přímé souvislosti s předčasným splacením, výše této náhrady nákladů činní maximálně 1 % z předčasně splacené části celkové výše spotřebitelského úvěru, v závislosti na tom, jaká doba zbývá do původně sjednaného konce spotřebitelského úvěru.¹⁸³

Spotřebitel může od smlouvy odstoupit ve lhůtě 14 dnů od sjednání smlouvy. Odstoupit přitom může spotřebitel bez uvedení důvodu a věřitel po něm nemůže požadovat žádné sankce.¹⁸⁴ Tato možnost má

1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů [online]. s. 5 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/spotrebitel/predpisy_spotrebitel/download/dohledovy_benchmark_os_2014_01.pdf.

¹⁸² Ustanovení § 9, odst. 1,3 SpotřÚZ.

¹⁸³ Ustanovení § 15 SpotřÚZ.

¹⁸⁴ Ustanovení § 11 SpotřÚZ.

spotřebiteli zajistit další čas na rozmyšlenou a případnou změnu jeho rozhodnutí.

Dále může spotřebitel kdykoli vypovědět smlouvu o spotřebitelském úvěru sjednanou na dobu neurčitou. Výpověď má přitom okamžitou platnost, nebo může být sjednána výpovědní lhůta, která však nesmí být delší než 1 měsíc. Výpověď nesmí být věřitelem nijak zpoplatněna. Naopak věřitel může vypovědět spotřebitelský úvěr sjednaný na dobu neurčitou písemnou výpovědí v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat, přičemž výpovědní lhůta musí být minimálně 2 měsíce.¹⁸⁵

Dozor nad dodržováním podmínek stanovených SpotřÚZ vykonává Česká obchodní inspekce u nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů a Česká národní banka kontroluje dodržování podmínek u bankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů.

3.3. Navrhovaná úprava spotřebitelského úvěru

V této podkapitole rozeberu vybrané novinky obsažené v připravované právní úpravě spotřebitelského úvěru ve znění Vládního návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.¹⁸⁶ Spotřebitelský úvěr je definován v ustanovení § 2, odst. 1 vl.n.z. o SpotřÚ jako „*odložená platba, peněžitá zápůjčka, úvěr nebo obdobná finanční služba poskytovaná nebo zprostředkovaná spotřebiteli.*“

Oproti současné definici bylo tedy změněno označení půjčky na peněžitou zápůjčku, což je změna terminologická reflektující změny provedené rekodifikací soukromého práva, kdy zápůjčka, resp. peněžitá zápůjčka dle OZ, odpovídá původní půjčce upravené v ObčZ č. 40/1964 Sb. Dále oproti definici spotřebitelského úvěru ve SpotřÚZ vypadlo příslibení finanční služby, to je však zahrnuto v nabízení možnosti

¹⁸⁵ § 12 SpotřÚZ

¹⁸⁶ Sněmovní tisk 679/0 (7. volební období, od 2013): Vládní návrh zákona o spotřebitelském úvěru ze dne 22. prosince 2015 včetně důvodové zprávy [online]. [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

uzavřít smlouvu.¹⁸⁷ Změny v samotné definici spotřebitelského úvěru tedy nejsou obsahové.

Významné změny jsou však v působnosti vl.n.z. o SpotřÚ. SpotřÚZ obsahuje v ustanovení § 2 poměrně rozsáhlé výjimky z působnosti zákona (poznámka pod čarou č. 160) Ve vl.n.z. o SpotřÚ. jsou výjimky působnosti rovněž obsažené v ustanovení § 4 až 6, ale je zde méně výjimek, na které se úprava vůbec nevztahuje (§ 4 vl.n.z. o SpotřÚ). Úprava dává přednost pouze částečnému omezení působnosti u některých spotřebitelských úvěrů, kdy výslovně uvádí, jaká ustanovení se pro daný případ pouze použijí (§ 5 a 6 vl.n.z. o SpotřÚ).

Zcela vypadlo kritérium výše úvěru nyní obsažené v ustanovení § 2, písm. e) SpotřÚZ, kde z působnosti byly vyjmuty úvěry s celkovou výší nižší než 5 000 Kč nebo vyšší než 1 880 000 Kč. Žádné omezení působnosti zákona za pomoci kritéria výše úvěru již ve vl.n.z. o SpotřÚ nenajdeme. Omezení působnosti SpotřÚZ jen na určitou výši úvěru bylo vnímáno jako problematické, jelikož ze strany poskytovatelů úvěrů může docházet k cílenému obcházení právní úpravy spotřebitelského úvěru, zejména pokud jde o minimální hranici úvěru. Někteří poskytovatelé se cíleně zaměřují jen na poskytování těchto drobných úvěrů do výše 4.999,- Kč, aby se vyhnuli náročnějším požadavkům, které by na ně byly kladeny, pokud by již podléhali úpravě SpotřÚZ. Ochrana spotřebitele tedy u těchto drobných úvěrů není zaručena a vl.n.z. o SpotřÚ z těchto důvodů již omezení ohledně výše úvěru neobsahuje.¹⁸⁸

Posunem také je, že dle Návrhu se nová úprava bude vztahovat, byť jen omezeně, na bezúročné a bezúplatné spotřebitelské úvěry.¹⁸⁹ Smlouva o úvěru sice bezúročně sjednána být nemůže, ale může se jednat např. o peněžitou bezúročnou zápůjčku, pokud bude spotřebitelským

¹⁸⁷ Sněmovní tisk 679/0 (7. volební období, od 2013): Vládní návrh zákona o spotřebitelském úvěru ze dne 22. prosince 2015 včetně důvodové zprávy [online]. s. 105 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

¹⁸⁸ Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA) [online]. s. 43 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

¹⁸⁹ Ustanovení § 5, odst. 3 vl.n.z. o SpotřÚ.

úvěrem. Na tyto bezúročné a bezúplatné spotřebitelské úvěry se bude vztahovat např. ustanovení o omezení toho, jaké platby související s prodlením spotřebitele mohou být sjednány nebo omezení věřitele v souvislosti s výkonem zástavního práva u spotřebitelského úvěru na bydlení. To je jistě pozitivním posunem v ochraně spotřebitele, kdy zde také docházelo k obcházení zákona o spotřebitelském úvěru tak, že byla sjednána bezúročná půjčka (zápůjčka), ale zároveň velmi vysoké sankce za její porušení, které však nemohly být regulovány SpotřÚZ.¹⁹⁰

Velmi výrazné jsou také změny v distribuci spotřebitelských úvěrů, nebankovní poskytovatelé spotřebitelských úvěrů budou oproti stávající úpravě výrazně omezeni ve vstupu na trh, jelikož budou potřebovat počáteční kapitál alespoň 20 000 000 Kč¹⁹¹, o udělení oprávnění k činnosti má rozhodovat Česká národní banka, přitom bude muset nebankovní poskytovatel spotřebitelských úvěrů splnit ještě řadu dalších podmínek. Tyto požadavky pravděpodobně způsobí velmi výrazný pokles počtu poskytovatelů spotřebitelských úvěrů.

Nově má také vzniknout registr nebankovních poskytovatelů úvěrů a zprostředkovatelů, který má provozovat Česká národní banka.

Návrh také upravuje informační povinnosti věřitele, posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, které se již obsahuje současná úprava, ale navrhovaná úprava je ještě detailnější a přísnější. Zavádí se také pravidla pro jednání a komunikaci se spotřebiteli.

Dohled nad všemi poskytovateli spotřebitelských úvěrů, včetně nebankovních má vykonávat už jen Česká národní banka.¹⁹²

¹⁹⁰ Sněmovní tisk 679/0 (7. volební období, od 2013): Vládní návrh zákona o spotřebitelském úvěru ze dne 22. prosince 2015 včetně důvodové zprávy [online]. s. 107 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

¹⁹¹ Ustanovení § 14, odst. 3 vl.n.z. o SpotřÚ.

¹⁹² Ustanovení § 135 vl.n.z. o SpotřÚ.

3.3.1. Spotřebitelské úvěry na bydlení

Nejvýznamnější změnou, co se týče rozsahu působnosti, je však rozšíření působnosti také na úvěry na bydlení, což vyplývá, jak bylo popsáno výše, z transpozice Směrnice MCD.

Zcela nově je tedy definován úvěr na bydlení, kterým je spotřebitelský úvěr, který je zároveň¹⁹³:

- a) zajištěný nemovitou věcí nebo věcným právem k nemovité věci,
- b) účelově určený k pořízení, výstavbě nebo změně nemovitosti,
- c) úvěrem ze stavebního spoření.

Spotřebitelský úvěr na bydlení je tedy zvláštním typem spotřebitelského úvěru, pokud jsou splněny další podmínky. Za zmínku přitom stojí, že i když je v označení těchto úvěrů uvedeno „na bydlení“, nemovitosti financované úvěrem (nebo sloužící jako zajištění, či obojí) nemusí být určeny k bydlení, respektive navrhovaná úprava dle vl.n.z. o SpotřÚ neposuzuje k jakému účelu je nemovitost určena (zda k účelu bydlení či ke komerčním, podnikatelským účelům). Směrnice MCD se vztahuje primárně na úvěry týkající se nemovitostí k bydlení, ale dává členským státům zároveň možnost rozšířit opatření přijatá v souladu s ní i na úvěry týkající se jiných nemovitostí.¹⁹⁴ Tuto možnost využívá i vl.n.z. o SpotřÚ, kdy účelové určení nemovitosti nerozlišuje, a vztahuje se tak na všechny spotřebitelské úvěry na bydlení, bez ohledu na to, zda je nemovitost skutečně určena k bydlení. Toto řešení bylo zvoleno, jelikož

¹⁹³ Ustanovení § 2, odst. 2, písm b) vl.n.z. o SpotřÚ:

Spotřebitelským úvěrem na bydlení je spotřebitelský úvěr

a) zajištěný nemovitou věcí nebo věcným právem k nemovité věci,

b) účelově určený k

1. nabytí, vypořádání nebo zachování práv k nemovité věci nebo součásti nemovité věci,

2. výstavbě nemovité věci nebo součásti nemovité věci,

3. úhradě za převod družstevního podílu v bytovém družstvu nebo nabytí účasti v jiné právnické osobě za účelem získání práva užívání bytu nebo rodinného domu,

4. změně stavby podle stavebního zákona nebo jejímu připojení k veřejným sítím,

5. úhradě nákladů spojených se získáním peněžité zápůjčky, úvěru nebo jiné obdobné finanční služby s účelem uvedeným v bodech 1 až 4, nebo 6. splacení úvěru, peněžité zápůjčky nebo jiné obdobné finanční služby poskytnuté k účelům uvedeným v bodech 1 až 6, nebo

c) poskytnutý stavební spořitelnou podle zákona upravujícího stavební spoření.

¹⁹⁴ Recitál 13 Směrnice MCD.

rozlišování účelu by přinášelo problém, jaké kritérium pro určení účelu zvolit, nemovitost určená k bydlení totiž v českém právním řádu není jednoznačně definována a ani Směrnice MCD nepřináší přesné vymezení, to ponechává k úpravě jednotlivým členským státům.¹⁹⁵

Pokud je úvěr zčásti spotřebitelským úvěrem na bydlení a zčásti spotřebitelský úvěr jiným než na bydlení, při posuzování otázky, jakými ustanoveními se bude řídit, bude kritériem zaprvé zajištění, tedy pokud je úvěr zajištěn nemovitostí, jedná se o spotřebitelský úvěr na bydlení, a pokud není zajištěn nemovitostí, tak bude kritériem převažující účel úvěru. Pokud není možné převažující účel zjistit, použijí se ustanovení dopadající na spotřebitelský úvěr jiný než na bydlení.¹⁹⁶

Obrázek 1 znázorňuje novou působnost právní úpravy úvěrů pro spotřebitele. Zkratka ZÚpS znamená zákon o úvěru pro spotřebitele, tento název je používán v Závěrečné zprávě z hodnocení dopadů regulace (RIA).

Obrázek 1

Zdroj: Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA) [online]. s. 45

[cit. 2016-03-09]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>

¹⁹⁵ Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA) [online]. s. 43

[cit. 2016-03-09]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

¹⁹⁶ Ustanovení § 2, odst. 4 vl.n.z. o Spotřítí.

V oblasti úvěrů na bydlení je pak pro spotřebitele stanoveno např. právo předčasně splatit úvěr na bydlení, a to každý rok během 1 měsíce přede dnem výročí uzavření smlouvy až do výše 20% jistiny úvěru bez možnosti sjednání jakékoli sankce ani poskytnutí náhrady nákladů za předčasné splacení ve prospěch věřitele (věřitel nesmí spotřebiteli bránit splatit i více než 20%, zde již však může být účtována věřitelem náhrada nákladů.)

Až do výše 100 % jistiny pak může spotřebitel předčasně splatit úvěr na bydlení bez jakékoli sankce nebo možnosti požadování náhrady náklady ze strany věřitele, pakliže předčasné splacení bylo provedeno v důsledku složité životní situace, tj. úmrtí, dlouhodobé nemoci nebo invalidity spotřebitele nebo jeho manžela nebo partnera, pokud tato skutečnost vede k výraznému snížení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr na bydlení. Obdobné podmínky platí také pro předčasné splacení vždy při konci fixace, pokud je delší než jeden rok.¹⁹⁷

Omezen je také výkon zástavního práva zajišťující spotřebitelský úvěr na bydlení. Věřitel může zástavu zpeněžit nejdříve po uplynutí 6 měsíců poté, co započte výkon zástavního práva zástavnímu dlužníkovi oznámil. Zástavní věřitel v této době nemůže zástavnímu dlužníku bránit při prodeji zástavy za účelem splacení dluhu.

Zavedena je 14 denní doba na rozmyšlenou, ve které nesmí poskytovatel spotřebitelského úvěru na bydlení změnit ani odvolat návrh smluvních podmínek, které spotřebiteli předložil. Pokud spotřebitel v této 14 denní lhůtě sdělí poskytovateli nebo zprostředkovateli, že tento návrh přijímá, je poskytovatel povinen bez zbytečného odkladu uzavřít se spotřebitelem smlouvu o spotřebitelském úvěru na bydlení za navrhovaných smluvních podmínek.

¹⁹⁷ § 117 vl.n.z. o SpotřÚ.

Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA) [online]. s. 85

[cit. 2016-03-09]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.

Závěr

Současná právní úprava úvěru je dle mého názoru vhodně nastavena, a poskytuje smluvním stranám efektivní nástroj pro návratné poskytování peněžních prostředků. Občanský zákoník respektuje zásadu autonomie vůle a smluvní volnosti, v souladu s těmito zásadami je úprava úvěru i poměrně stručná a ustanovení jsou dispozitivní. Díky tomu je dán velký prostor pro odchylná ujednání stran a také smlouvy o úvěru jsou často velice detailně propracovány a úprava práv a povinností stran je daleko rozsáhlejší a podrobnější ve srovnání se zákonnou úpravou. V souladu se zásadou bezformálnosti také ani smlouva o úvěru nemusí být písemná. Pozitivně hodnotím změnu terminologickou, kdy občanský zákoník všeobecně u pojmenovaných smluv zpřesňuje označení smluvních stran. Věřitel a dlužník jsou v občanském zákoníku pojmy všeobecné, strany úvěrové smlouvy jsou úvěrující a úvěrovaný. Toto označení lépe odpovídá synallagmatické povaze úvěrové smlouvy. Všeobecná ustanovení o závazcích OZ pak obsahují další úpravu, která dopadá také na úvěry, důležitá jsou například ustanovení o obchodních podmínkách a jejich změnách nebo úprava smluv uzavíraných adhezním způsobem. Dále například úprava úroků, které v ObchZ byly upraveny přímo v ustanoveních o úvěru. Ne zcela pozitivně hodnotím úpravu výše úroků v případě, že jejich výše sjednána není. Stanovení obvyklých úroků dle kritéria místa bydliště nebo sídla dlužníka nemá v prostředí České republiky velký význam, jelikož na poměrně malém území není bankovní trh diferenciován dle jednotlivých lokalit, toto kritérium nám tedy při stanovení obvyklého úroku příliš nepomůže. Podle mého názoru by bylo vhodnější navázat úrok spíše na některou ze sazeb České národní banky, obdobně jako u úroku z prodlení.

Právní úprava spotřebitelského úvěru prochází v současné době rozsáhlými změnami, které lze hodnotit pozitivně. Velkým posunem bude transpozice Směrnice MCD upravující úvěry na bydlení do naší národní úpravy. Úvěry na bydlení totiž představují v ČR téměř tři čtvrtiny objemu

bankovních úvěrů domácnostem, jejich regulace je tedy nanejvýš žádoucí především z důvodu ochrany spotřebitele. Velmi pozitivně lze hodnotit například pravidla pro předčasné splácení úvěrů na bydlení bez toho, aby věřitel mohl požadovat nějakou sankci nebo kompenzaci.

Pokud bude Vládní návrh zákona o spotřebitelském úvěru schválen v současném znění, bude posílena také ochrana spotřebitele i u úvěrů jiných než na bydlení. A to například odstraněním limitů výše spotřebitelského úvěru, na které se současná úprava nevztahuje, a které bylo dosud některými poskytovateli drobných úvěrů zneužíváno či omezením sankcí vůči spotřebitelům a také výrazným zpřísněním v distribuci spotřebitelských úvěrů. Nový zákon o spotřebitelském úvěru bude tedy představovat ucelenější a komplexnější úpravu nově rozšířenou na všechny typy spotřebitelských úvěrů a zároveň bude upravovat otázky jejich distribuce, jedná se tedy o výrazný posun směrem k lepší ochraně spotřebitelů.

Seznam použité literatury

Monografie

BEJČEK, Josef, Josef ŠILHÁN a kol. *Obchodní smlouvy: závazky v podnikání*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-574-9.

ČERNÁ, Stanislava a Stanislav PLÍVA. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. Scripta iuridica. ISBN 978-80-87146-76-7.

DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA, Michaela ZUKLÍNOVÁ a kol. *Občanské právo hmotné*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2013. ISBN 978-80-7478-325-8.

ELIÁŠ, Karel. *Obchodní zákoník: Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. 5. přeprac. a rozš. vyd. podle stavu k 1.11.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-720-1475-7.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-493-4.

GRÚŇ, Lubomír. *Finanční právo a jeho instituty*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2006. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 80-720-1620-2.

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9.

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9.

LIŠKA, Petr. *Zákon o bankách a předpisy související*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1999. Zákony s poznámkami (C.H. Beck). ISBN 80-717-9176-8.

LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-510-8.

MEJSTŘÍK, Michal, Magda PEČENÁ a Petr TEPLÝ. *Bankovníctví v teorii a praxi: Banking in theory and practice*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2870-7.

MELZER, Filip, Petr TÉGL a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III. § 419-654. Vyd. 1. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-87576-73-1.

PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009. ISBN 978-80-7357-428-4.

POLOUČEK, Stanislav a kol. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2013. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-491-9.

POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. ISBN 978-80-7357-491-8.

REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Partners. ISBN 978-80-247-3671-6.

ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2.

VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-776-8.

VRAJÍK, Michal. *Judikatura Nejvyššího soudu z pohledu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-846-8.

Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Fotoreprint původního vydání z roku 1907. Praha: Argo, 2002. ISBN 80-7185-440-9.

Odborné články

LOCHMANOVÁ, Ludmila. Smlouva o úvěru. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Pocta Miloši Tomsovi k 80. narozeninám*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 225-240. ISBN 80-86898-81-4.

MAREK, Karel. Smlouva o úvěru. *Právní fórum*. 2012, č. 6, s. 259-266.

ZAHRÁDKA, Lukáš. Chystaná nová právní úprava týkající se hypotečních úvěru a její dopad na praxi. *Bankovníctví*. 2014. č. 10. s. 28-29.

Internetové zdroje

MAREK, Karel. *K úvěru a zápůjčce* [online] [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-uveru-a-zapujcce?browser=full>

Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Důvodová zpráva k NOZ: konsolidovaná verze* [online][cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Parlament České republiky. Sněmovní tisk 679/0 (7. volební období, od 2013): Vládní návrh zákona o spotřebitelském úvěru ze dne 22. prosince 2015 včetně důvodové zprávy [online] [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>

Parlament České republiky. Sněmovní tisk 1055/0 (5. volební období, od 2006-2010): Vládní návrh na vydání zákona o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů ze dne 22. února 2010 [online] [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1055&CT1=0>

Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Výkladové stanovisko č. 22 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 9. 4. 2014: k pojmu podnikatel podle občanského zákoníku* [online][cit. 2016-02-10]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Stanovisko_22.pdf

Česká národní banka. *Měnověpolitické nástroje* [online][cit. 2016-03-10]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html#operace

ZEMAN, Marek, ředitel odboru komunikace, Česká národní banka [online], 7. 3. 2016. [cit. 2016-03-07] info@cnb.cz. Osobní komunikace.

Česká národní banka. *Zpráva o finanční stabilitě 2014/2015* [online] [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy/fs/fs_2014-2015/fs_2014-2015.pdf

Česká národní banka. *Bankovní statistika: Leden 2016. Komentář k hlavním indikátorům* [online] [cit. 2016-03-10]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/bankovni_statistika/bank_stat_komentar.html

Česká spořitelna. Obchodní podmínky České spořitelny, a.s., [online] [cit. 2016-02-18].

Dostupné z:

<http://www.csas.cz/banka/appmanager/portal/banka?nfpb=true&pageLabel=vop>

KOTRNOCHOVÁ, Tereza. *Pozor na „překvapivá ustanovení“ v obchodních podmínkách* [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: <http://www.schaffer-partner.cz/aktuality/item/403-pozor-na-prekvapiva-ustanoveni-v-obchodnich-podminkach>

RADA, Ivan, Eliška SÝKOROVÁ. *Zvláštní subjekty právních vztahů - podnikatel, odborník, spotřebitel, slabší smluvní strana* [online][cit. 2016-03-09]. Dostupné z:

<http://www.epravo.cz/top/clanky/zvlastni-subjekty-pravnich-vztahu-podnikatel-odbornik-spotrebitelem-slabsi-smluvni-strana-96776.html>

Ministerstvo financí. *Ministerstvo financí předkládá vládě návrh zákona o úvěru pro spotřebitele* [online][cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/spotrebitelsky-uver/distribuce-uveru-pro-spotrebitele/ministerstvo-financi-predklada-vlade-nav-22582>

Česká národní banka. *Dohledový benchmark č. 1/2014: K výkladu povinnosti věřitele posoudit s odbornou péčí schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr podle § 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů* [online] [cit. 2016-03-09]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/spotrebitelem/predpisy_spotrebitelem/download/dohledovy_benchmark_os_2014_01.pdf

Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA) [online][cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>

Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. srpna 2003, sp. zn. 29 Odo 813/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. března 2004 sp.zn. 35 Odo 101/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ČR 23. listopadu 2005 sp.zn. 21 Cdo 426/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2006 sp. zn. 29 Odo 1000/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2006, sp. zn. 29 Odo 689/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. října 2006: sp.zn. 20 Cdo 237/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2007, sp. zn. 29 Odo 1214/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2008, sp. zn. 29 Odo 729/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2011, sp. zn. 29 Cdo 780/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. října 2012, sp. zn. 33 Cdo 3912/2010

Příloha

ZEMAN, Marek, ředitel odboru komunikace, Česká národní banka [online], 7. 3. 2016.
[cit. 2016-03-07] info@cnb.cz. E-mailová komunikace.

From: info@cnb.cz
Sent: Monday, March 07, 2016 1:18 PM
To: "Irena Ticha" [mailto:tichai@prf.cuni.cz]
Subject: Re: Informační servis ČNB

Dobrý den slečno Tichá,
poskytujeme doplnění na Váš poslední dotaz ve věci nezajištěných
úvěrů – v případě dalších Vašich dotazů v této věci si dovoluujeme
odkázat na veřejně přístupné zdroje.

Podíl zcela nezajištěných úvěrů na bankovním trhu u úvěrů:

- 1) domácnostem činí 16 %
- 2) nefinančním podniků činí 35 %

S pozdravem

odbor komunikace
sekce kancelář
Česká národní banka
www.cnb.cz<<http://www.cnb.cz/>>

From: "Irena Ticha" [mailto:tichai@prf.cuni.cz]
Sent: Thursday, March 03, 2016 6:45 PM
To: monestat@cnb.cz<mailto:monestat@cnb.cz>
Subject: Re: Informační servis ČNB

Dobrý den, pane Zeman,
moc Vám děkuji za poskytnuté odpovědi a měla bych ještě poslední
dotaz. Mohl byste uvést ještě podíl zcela nezajištěných úvěrů na
bankovním trhu u úvěrů domácnostem a úvěrů nefinančním podnikům?
Obdobně je to u klasifikovaných úvěrů uváděno ve zprávách o finanční
stabilitě.

Děkuji a přeji Vám hezký den

Irena Tichá

> Pěkné odpoledne slečno Tichá,
> Ano, objemově. Takto sledujeme všechny předmětné indikátory. Pokud
> by se jednalo o počty, bylo by to výslovně uvedeno.

> S pozdravem

> Marek Zeman
> ředitel odboru komunikace
> sekce kancelář
> Česká národní banka
> From: "Irena Tich" [mailto:tichai@prf.cuni.cz]
> Sent: Thursday, March 03, 2016 11:46 AM
> To: monestat@cnb.cz
> Subject: Re: Informační servis ČNB

> Dobrý den,
> moc Vám děkuji za zasloupanou odpověď.

> Mohu se ještě zeptat na upřesnění? Procenta uvádějí podíl na celku
> dle počtu úvěrů nebo dle objemů (výše) úvěrů? Předpokládám, že to
> bude spíše objemově?
> Děkuji
> Irena Tichá

>> Vážená slečno Tichá,
>> K Vašemu podání ze dne 27.2.2016 uvádíme následující.
>> Úvěry poskytnuté nefinančním podnikům a domácnostem jsou
zajišťovány v
>> odlišném rozsahu. Může se rovněž lišit způsob zajištění.
>> Z informací, které má ČNB k dispozici, lze odvodit následující:
>> 1. Vyšší míra zajištění je u úvěrů domácnostem, kde převažují
>> zajištěné hypoteční úvěry. Za dobře zajištěné lze považovat
zhruba 73
>> % úvěrů, ve zbývajících 27 % jsou pak úvěry zajištěné jen zčásti
nebo
>> vůbec.
>> 2. U úvěrů nefinančním podnikům lze za dobře zajištěné lze
považovat
>> zhruba 30 % úvěrů, ve zbývajících 70 % jsou pak úvěry zajištěné
jen
>> zčásti nebo vůbec, přičemž zajištění může mít různý charakter.

>> Výše uvedená odpověď na Vaše podání byla zpracována příslušným
>> odborným útvarům ČNB, případně byly k její přípravě využity
podklady
>> zpracované příslušným odborným útvarům ČNB. Odeslání standardně
>> vyřizuje odbor komunikace sekce kancelář.

>> S pozdravem

>> Marek Zeman
>> ředitel odboru komunikace
>> sekce kancelář
>> Česká národní banka

>> From: "Irena Ticha [<mailto:tichai@prf.cuni.cz>]
>> Sent: Saturday, February 27, 2016 2:02 PM
>> To: monestat@cnb.cz
>> Subject: Podíl nezajištěných úvěrů

>> Dobrý den,
>> jsem studentka Právnické fakulty UK v Praze a píšu diplomovou
>> práci na téma Úvěr. Potřebovala bych získat informaci, jaký je
>> podíl nezajištěných úvěrů na bankovním trhu v ČR. Našla jsem
>> ovšem pouze informaci o podílu nezajištěných úvěrů na
klasifikovaných úvěrech
>> (ve zprávách o finanční stabilitě). Je možné získat také čísla >>
týkající se všech úvěrů?

>> Děkuji a přeji hezký den
>> Irena Tichá

Resumé: Úvěr

Tato diplomová práce se zabývá úvěrem a smlouvou o úvěru, jak ji upravují ustanovení § 2395 až 2400 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Cílem práce je analýza této právní úpravy smlouvy o úvěru obsažená v občanském zákoníku, a dále také vybrané otázky úpravy spotřebitelského úvěru. První kapitola vymezuje obecně úvěr, charakterizuje smlouvu o úvěru a její právní prameny, dále srovnává smlouvu o úvěru se smlouvou o zápůjčce, a pojednává o bankách jako typických poskytovatelích úvěrů a také o členění bankovních úvěrů. Druhá kapitola je nerozsáhlejší a analyzuje jednotlivé otázky smlouvy o úvěru. Tato kapitola pojednává o formě a stranách smlouvy o úvěru a subjektech, které jsou oprávněné poskytovat úvěry, dále se zabývám problematikou úroků a úroků z prodlení, otázkami měny úvěru, účelu úvěru, a také úpravou čerpání a splácení úvěru. Dále zde rozebírám také problematiku obchodních podmínek, uzavírání smluv adhezním způsobem, a základních otázky zajištění dluhu, tato problematika je sice obecná, vztahující se ke všem závazkům, ale často se dotýká právě úvěrových smluv. Při analýze právní úpravy vycházím z literatury především vztahující se ke smlouvě o úvěru po rekodifikaci soukromého práva a aplikovatelné judikatury. Vzhledem k nedávné rekodifikaci soukromého práva vyvstávají i některé sporné otázky, které dosud nebyly vyřešeny. Třetí kapitola se zabývá spotřebitelským úvěrem a jeho úpravou v zákoně o spotřebitelském úvěru, především jak je spotřebitelský úvěr vymezen, ochranou spotřebitele a souvisejícími povinnostmi uloženými věřitelům. Dále se zabývám novinkami, které přináší Směrnice 2014/17/EU o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení (MCD), respektive její připravovanou transpozicí do českého právního řádu ve znění Vládního návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

Abstract: Credit

This diploma thesis deals with the provision of credit and credit agreement under Sections 2395 – 2400 of the Civil Code. The purpose of this thesis is to analyze legal regulation of credit agreement under Civil Code and also to describe selected issues of Consumer Credit regulated by Consumer Credit Act. The first chapter describes credit in general, defines credit agreement and sources of the law, by which credit agreement is governed, then I compare credit agreement and loan agreement and describes banks as typical credit providers and I also describe types of bank credits. The second chapter is the most comprehensive and it analyzes particular issues of credit agreement. This chapter deals with form and parties of credit agreement, entities that are authorized to provide credit, then I focus on interests and late payment interests, currency and purpose of the credit, and legal regulation of drawdown and repayment of the credit. I also analyze issues of terms and conditions, standard form agreements and basic issues of security, although these issues are applicable in general, but often affects credit agreements. In the analysis of the legislation I use the literature mainly related to the credit agreement after the recodification civil law and applicable case law. Due to the recent recodification of private law, some issues that have not been resolved arise. The third chapter deals with consumer credit agreement and provisions of Consumer Credit Act, especially how is consumer credit defined, consumer protection and related obligations imposed to creditors. I also deal with the news that brings Directive 2014/17/EU on credit agreements for consumers relating to residential immovable property (MCD), or more precisely its upcoming transposition into Czech law in the wording of the government bill on Consumer Credit Act.

Klíčová slova

Úvěr

Smlouva o úvěru

Úroky

Spotřebitel

The Keywords

Credit

Credit agreement

Interest

Consumer